

Cerkveni

GLASILO SLOVENSKIH
CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 5, 6

MAJ ♦ 1959 ♦ JUNIJ

LETO 62

Dr. Fr. Kimovec:

Ljudsko petje.

Poglejmo nekatere »poprave« najbolj znanih velikonočnih pesmi. Kar tisto Riharjevo, ki je privzeta v našo obredno rabo: pesem »Zveličar naš je vstal iz groba«. Saj prav s to pesmijo duhovnik kar povsod po velikonočni aleluji iz božjega groba ljudem slovesno pojoč naznani Jezusovo vstajenje.

Četrta vrstica prve kitice se je prvotno glasila: »dans je rešenja tvoja dan«. V zbirki »15 velikonočnih pesmi«, ki sta jo izdala Premrl in Sicherl, je ta vrstica takale: »rešenja tvojega je dan«. Tako jo danes po vsej Sloveniji pojo zbori in ljudstvo, kjer poje z zborom, ali kadar jo pojo zase. Poznejše izdaje jo imajo (po »Vencu«) takole: »dans je rešenja srečni dan«. Ta tretja oblika je glasbeno in pesniško gotovo najslabša »poprava«. Glasbeno — in pesniško — porečeš? Gotovo! Saj se kar gnete množica šumevcev, sikavcev in drdravcev, jezik se ob teh trdotah zatika in kar dreveni.

Popravek iz Premrlove zbirke se danes poje po vseh slovenskih cerkvah, zato ga kaže ohraniti; saj ni slab. Če bi pesnik v besedah dan's in tvoj'ga ne bil rabil spuščaja ('), bi bil to vrstico zapel tako, kakor jo je sprejel Premrl. Seveda je pri tej spremembi izginil poudarjeni »dans«, ki ga pesnik ni zapisal kar tjavendan. Ohranjen pa je vzrok vélikega veselja v besedici »tvojega«: »rešenja tvojega je dan«, medtem ko zadnja poprava: »dans je rešenja srečni dan« poudarjeni dans pač ohrani, zgubi pa važnejšo besedo »rešenja tvojega je dan«; saj nas pesnik k veselju kliče zaradi naše določene, osebne, ne kakšne splošne rešitve.

Druga kitica je prvotno imela »Kje, smrt, je zdaj premaga tvoja?« Tako je tudi še v Premrlovi in Sicherlovi zbirki, tako jo pevci z ljudstvom vred pojo še po vseh slovenskih cerkvah. Le kaj so mislili novejši izdajatelji, da so jo brez presodka čez drn in strn udrli za nespretno »popravo« v »Vencu«: »O smrt, o kje je zmaga tvoja?« Primerjaj no obe vrstici — izvirno in »popravljen« — pa boš znova živo čutil, kako popravljanci delajo brez pesniškega čuta, da o glasbenem molčim. — Kako viharo pesnik navali na smrt! Nobene nepotrebne besede — vsaka je pa kakor sunek smrti v srce. Samo prva dva zloga: »Kje, smrt,« — ali nista krepka, kakor da smrt zgrabita in ukleneta, da ji kar kosti pokajo? In nadaljnje izpraševanje — ali ne dere kakor neugnan vihar nad premagano peklen-sko vojsko?

Pa popravo poglej! Namesto krepkega »kje?« začne z javkajočim »o«, ki ga za besedo »smrt« brž še enkrat ponovi, da viharni »premagi« vzame vso moč, ves mogočni zalet ustavi. Če bi ta tožeči »o« tako ponavljala smrt in tako jadikovala: v božjem imenu! Toda, da bi se tako spotikal in v svoji, zemljo prekletstva očiščujoči vihri tako obotavljal Zmagovalec? Peta vrstica je imela prvotno: »Moj Jezus je od smrti vstal« — vse novejšje izdaje imajo — po »Vencu« — od mrtvih, kar je sicer pravilno, boljše pa nič, kakor prvotno; za petje je pa — tega popravljalec ni čutil — trše, teže se izgovori; »od mrtvih« ima nakopičenih preveč zvenečih samoglasnikov — kakor bi se človek spotikal ob kup mrličev — »od smrti« pa kakor bi preko smrti šinil.

Druga vrstica tretje kitice ima v izvirniku in Premrl-Sicherlovi zbirki »G a n a m p o d a r i l j e G o s p o d « (dan veseli); vse druge izdaje pa: »k i g a n a r e d i l j e G o s p o d ! « Ta stavek je res točnejši prevod cerkvenega besedila: »H a e c d i e s , q u a m f e c i t D o m i n u s ; toda prvi ima oba glavna poudarka na polno donečem a in vselej na res miselno poudarjenem zlogu; drugi ne. Prvi stavek je topel, drugi se sliši hladno. Ali je torej »poprava« res kaj popravila? Tretja vrstica se prvotno in v PS izdaji glasi: »D a v e č n o h v a l o b i m u p e l i « ... (Gospodu.) Le čemu je bilo to gladko, mehko vrstico treba kvariti s trdimi: Da njemu večno čast bi peli...? Ali ni, kakor bi te z mirno tekočega avta posádili v okorno kmečko koréto? Ali je »večna čast« boljša od »hvale?« »Aleluja« se pravi: hvalite Gospoda!

Zadnji dve vrstici te kitice izvorno in v PS izdaji kar silovito kipita v višine po besedilu in visokem soglasniškem sozvočju živega i:

Odprt stoji nam paradiž
in vrata vanj je sveti križ.

Popravkar je — očitno zaradi besede »paradiž«,² ki se mu ni zdela dovolj slovenska — obema vrsticama ta veličastni vzgon prevrnil in ju nadomestil s trdo zvenečima, hladno doktrinarnima (vsakdanje poučevalnima) vrsticama brez vsakršne pesniške lepote:

Stoji nam sveti raj odprt,
vanj pot odpre nam srečna smrt.

Trda, kratko odsekana, kakor bi se odkrhnil kamen in zropotal v prepad, se sliši zlasti zadnja vrstica. Še nekaj takih »poprav«, pa naše stare, zares lepe, pesniško in vsebinsko bogate cerkvene pesmi zagrne — ne srečna, ampak nesrečna smrt...

Poglejmo še drugo velikonočno, ki je za ljudsko petje prav posebno primerna: Riharjevo »Jezus je ustal od smrti«. — PS imata prvo vrstico še tako. »Venec« jo ima takole: »Jezus tvoj«, druge izdaje pa »Jezus naš je vstal od smrti...«

Najboljše je še vedno prvotno. Uho kar skoro neprijetno čuti, da sta oba zaimka »tvoj« in »naš« mašilo v zadregi.

¹ Očitno je popravljalca zmotila ta, danes opuščena oblika »premaga«. Pa ni slaba. Saj sta jo za Vodnikom rabila Cigale in Janežič, Pleteršnik jo je pa potrdil. Sicer pa kar pogledjmo: od glagola »zmagati« imamo »zmagao« — zakaj bi od glagola »premagati« pesnik (!) ne smel rabiti enako dobrega samostalnika »pre-maga«? — Je pač križ, če se roka, ki ni pesnikova, s srednješolsko omejenim jezikovnim znanjem brezčutno zakadi v delo, ki bi se ga resničen pesnik ali dober jezikoslovec nikdar ne drznil tako lotiti.

² Mislil je pri tem, da besedo paradiž rabijo tudi Nemci: Paradies. Pozabil je pa, da beseda ni nemška, pač pa indogermanskega (iranskega) izvora. Rabijo jo vsi romanski in germanski jeziki od Grkov do Angležev; pa tudi slovanskim ni neznana, da omenim samo Poljake in Slovence. Čemu le iz strahu pred srečnim paradižem v nesrečo pahniti staro umetnino?

Edino res dobro popravljene sta v tej pesmi peta in šesta vrstica prve kitice. V Vrečarjevem molitveniku in še prej v Premrlovi Cerkveni ljudski pesmarici se glasita takole:

Dokazal božjo moč
je to veliko noč.

PS izdaja poje še:

Skoz svojo božjo moč
na to veliko noč.

>Venec jo je uganil takole:

Odkril Veliko noč
je svojo božjo moč.

To se da razumeti na dva načina. Ali tako, kakor besede naravno kažejo: da se je Jezus šele na veliko noč zavedel svoje božje moči — kar je gotovo zanič, saj bi bilo krivoversko — diši namreč po protestantskih krivoverskih trditvah,² da se Jezus sprva svojega božanstva ni zavedal, ampak je do te zaveesti prihajal počasi, da se je to prepričanje v njem razvijalo postopoma. — Ali pa tako, da je Jezus na veliko noč ljudem pokazal svojo božjo moč. Pa jo je tudi že prej z nešteto čudeži.

Pač pa je Jezus veliko noč z vstajenjem dal najmogočnejši, najtrdnější dokaz svoje božje moči. Saj sv. Pavel trdi, da bi brez tega dokaza, brez vstajenja naša vera bila prazna (I Kor 15, 14; 17).

In še nekaj je v teh popravah. V prvi »Dokazal božjo moč« besede, ki niso spremenjene, ostanejo na svojem mestu; v drugi je vse razmetano, saj sta obe vrstici kar zamenjani, kolikor pač nista spremenjeni in popravljene. Pa sta obe: zamenjava s popravo vred pesmi le v škodo.⁴

V drugi kitici je »Venec« v peto vrstico namesto izredno krepke vprašalne členice: »Le kje bi Jezus bil?« postavil dolgočasni »Oh, kje« itd. Tale »le« prav posebno močno povprašuje: Kar vidiš, kako žene iščejo, ogledujejo: le kje bi Jezusa našle. — Vzemimo primer iz vsakdanjega življenja, ki človek pogosto nanj naleti. Nekdo se, recimo, ženi, pa ljudje menijo, da ni dobro izbral, in sprašujejo: Le kje ima oči: Ali: Le kje ima ta človek pamet? Pa v ta dva stavka namesto »le« vstavi »oh«, pa boš veliki razloček čutil in videl, kako sta stavka z »oh« slabotna v primeri z živima stavkoma z »le«. — Ali ni škoda? Ena sama besedica vso živo moč vzame, pa tudi lepoto pokvari.

Ko sem pa v »Vencu« bral šesto vrstico, sem se — spoštovani bralec, ne

² Haeresim sapit. Beseda »odkriti«, kakor jo namreč danes splošno rabijo — dasi ta raba ni dobro slovenska, ampak tudi močno diši po nemškem, po besedi »entdecken«; Slovenec pravi, da je »našel« — tako je Kolumb Ameriko našel, ne odkril, dasi danes zelo vsi tako pišejo — pod vplivom nemščine. Odkrijem nekaj, kar je bilo pokrito. Najdem pa to, česar prej nisem imel, ali za kar prej nisem vedel. Ni treba, da bi bil morda prej zgubil. Amerika pa do Kolumba vendar ni bila pokrita, pač pa neznana. Zato jo je pač mogel najti, odkriti pa gotovo ne.

⁴ Take prestave ali zamenjave so vedno zelo kočljive reči, ki redkokdaj zboljšajo, kar redno pa poslabšajo. Ko sem prirejal »Malo opravilo blažene Device Marije«, sem Marijin slavospev šel iskat v novi obrednik. Pri zadnjih dveh vrsticah obstanem; čuden občutek me prevzame: kaj je konec res tak? Primerjam ju z latinskimi prevodom: vrstici sta v slovenščini zamenjani! Pogledam v novi prevod nove zaveze: tam je ista zamenjava. — Morda sta vrstici tako zamenjani v grščini, v izvirnem jeziku? Ne! Táki sta kakor v latinščini in starejših slovenskih prevodih. Pogledam novejši prevode, kar jih imam: francoske, italijanske, angleške, nemške, ruske, katoliške in drugoverske: nikjer te zamenjave, ki se mi ni zdela prav nič boljša, pač rajši nekoliko bolj zapletena. (Sodobnejši pisatelj bi zapisal: »zapletenejša«, ker se novejšim leposlovnim pisateljem taka primerjalna oblika očitno zdi veliko »slovenskejša«...!?) Prašal sem se in z menoj menda vsi, ki sem jih na to opozoril: Čemu le prevreči skoraj dvatisočletno izročilo? Če bi vsaj malo bolje bilo, pa ni!

zameri — na ves glas zakrohotal. Prebral sem jo družbi več gospodov. Širokega smeha, ki bi drobovje tako do dna pretresal, ne boš tako pogosto slišal. Mar ni res imenitno popravljena? Žene se v izvorniku sprašujejo:

(5) Le kje bi Jezus bil,
njih ženin ljubezniv?

Popravkarju v »Vencu« se je pa zdelo potrebno takole »zboljšati« (!?):

(5) Oh, kje bi Jezus bil,
kam neki se je skr'il?

Kakor da so se z Jezusom šle »skrivnico«! Ali človek res nič ni vedel, čemu so žene prišle h grobu? Ali je čisto pozabil, da žene prav nič ne vedo, da je Jezus vstal? Da mislijo in morejo misliti samo eno — kakor je mislila Marija Magdalena — da je Jezusovo mrtvo telo kdo ukradel, odnesel? Kako je le ženam mogel podtakniti več kakor trapasto misel, da se jim je Jezus kakor nagajiv otročaj nekam skr'il? Le kaj ga je motila pristno katoliška beseda »njih ženin«? Ali mar res ni vedel, da katoliški nauk še od nekdaj uči skrivnostno resnico, da je Jezus ženin čistih, svetih duš? Ali je mar pozabil, da je skoro tisoč let pred Kristusom isto globoko misel v Bogu-ženinu in človeški duši-nevesti v sv. pismu opeval sv. Duh (Vis. pesem; psalm 44)?

Ena poprava te zadnje vrstice, kakor jo imata izdaji »Sv. maša in pesmi« in Premrlova »Cerkvena ljudska pesmarica«, ni napačna. Namesto »njih ženin ljubezniv« pišeta: »še v smrti ljubezniv. Toda, ali je res potrebna? Saj nam Slovencem pojm Kristusa-ženina ni znan samo v nabožni književnosti, temveč tudi v cerkveni glasbi. Po vseh naših cerkvah se je — razen pričujoče pesmi — neštetokrat pela Budnova poobhajilna: »O srečna duša, blagor ti! — Glej našla si zdaj ženina, ki v sebi vso sladkost ima — da samo to omenimo.

Nič manj mikavno ni »zboljšana« tretja kitica.

Prvotna kitica se glasi:

Prvič se je bil prikazal
Magdaleni v vrtu tam;
da živi, očitno skazal
Simeonu in ženam,
in dvema učencema,
ko v Emavs potvata.

PS izdaja jo ima še točno po izvorniku. Tako jo tudi še največkrat pojo.

Cerkvena ljudska pesmarica, izdaja obeh ordinariatov, ki je bila sicer nujno potrebna, pa veliko prepovršno in na vrat na nos izdana, jo ima takole:

Prvič se je Magdaleni * bil prikazal v vrtu tam; * da živi, očitno skazal * je še Petru in ženam; * učenca tudi dva * spoznata Jezusa.

Le čemu je najprej razmetal prvi dve vrstici? Mar zato, da je uničil stika, logični, naravni besedni red zavr'l?

Dobra pa je prememba pete vrstice, ki jo kaže obdržati. Namesto Simeona, prvotnega imena apostola Petra, ki nam je manj znano, je vzel njegovo drugo, po Jezusu mu dano ime Peter: (prikazal se) je še Petru in ženam. Če vrstico tako pojemo, jo razume vsak otrok; če pojemo: Simeonu, bo razumel malokdo.

Seveda pa zadnji dve vrstici vse na glavo postavita. Prvotno besedilo: »In dvema učencema, ko v Emavs potvata« nam dogodek, ki ga nam evangelist Luka (24, 13—35) tako živahno nazorno in na dolgo razpredeno podrobno pripoveduje, v živi slikovitosti postavi pred oči, da med petjem teh dveh vrstic,

ki se na vso srečo še ponavljata, vso evangeljsko zgodbo z Jezusom in srečnima učencema znova doživljamo. Le kako, da je popravljalcec to čudovito plastiko (nazornost) zmaličil v prazni, neizraziti stavek: »učenca tudi dva, spoznata Jezusa«? Ali so morda tudi njegove »oči bile zadržane«, kot oči teh dveh emavskih potnikov? (Prim. Lk 14, 16).

Kakšno škodo je tej pesmi napravil! Ali se mu bodo oči vsaj zdaj odprle, kakor so se učencema v Emavsu? (Prim. Lk 14, 31.)

Še bolj je to kitico zmrcvaril »Venec«. Takale je:

Kmalu pa se je prikazal
Magdaleni v vrtu tam;
da živi spet, pa dokazal
Simonu je in ženam.
Učenca tudi dva
ta dan spoznata ga.

Kar je spremenjeno, je pesmi in petju v škodo. Kakor če bika spustiš na gredice z nežnim cvetjem...

Čudna popravljalška norost! Prav za prav besnost. Tile »popravljalce« imajo pač za načelo to zmotno misel, češ da popravljalci morajo, da morajo povsod kaj dobiti, kar prenarede in »zboljšajo«. Pozabijo pa osnovno načelo vsega urejanja starih umetnin, ki se glasi: *Kar se le da, ohraniti!* Prva njih naloga ni popravljanje, staro uničevati, ampak poiskati, spoznati, kaj je dobrega, rabnega, vrednega. Takega dela se ne sme lotiti človek, ki je ohranil morda nekaj netočnih jezikovnih pojmov, smisla za umetnost pa v temeljih pogreša.

Dr. Jos. Čerin:

Veni S. Spiritus — O pridi, sveti Duh.

(Konec.)

Sedaj, ko nam je znana popularna, povsod za slovensko pesem k sv. Duhu porabljena melodija, je treba vprašati po viru te melodije. Nekam čudno se vidi, da ta vir, torej nemška melodija, ni pisana za pesem od sv. Duha, in da je to melodija velikonočne pesmi »Ist dass der Leib Herr Jesu Christ« (En membra Christi vivida).

Ist dass der Leib Herr Jesu Christ. — En membra Christi vivida.

V pesmaricah Cöln 1623, Würzburg 1628, Mainz 1628, Ser. Lustgarten 1635 in drugod do Strassburg 1697.

1)

Ist dass der Leib Herr Je - su Christ, Der todt im Grab ge-
Prid' sve - ti Duh s gna - do tvo - jo re - sve - tli ty du-

2)

le - gen ist, kom, kom, o kom, kom jung vnd alt, kom schaw die
so mo - jo do - de - li nam tvo - je da - ry pred gre - hi

3)

schö - ne Leibs ge - stalt, al - le - lu - ia, al - le - lu - ia.
nas use ob - a - ry prid' sve - ti Duh

Slovenski tekst je iz Paglovčeve pesmarice 1733.

- 1) Würzburg 1628 f mesto es;
- 2) Würzburg 1628 d mesto es;
- 3) Würzburg 1628 ta konec:

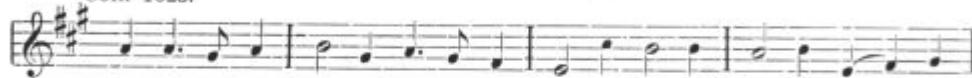
al - le - lu - ia.
s tvo - ji - me da - ry.

To melodijo ima najprvo pesmarica »Catholische Kirchengesäng« etc. Cöln 1623. Za njo mnogo drugih pesmaric. Že l. 1648 ima zbirka »Sechs Schöne geistliche Lieder. Bey der Predig... zu singen« München, pesem »Komb. h. geist mit deiner Genad« 6 kit. z melodijo pesmi »Ist das der Leib«. — Torej se je kar hitro prijela pesem od sv. Duha te melodije, in je s to melodijo še danes tako v slovenski kakor v nemški cerkvi v uporabi.

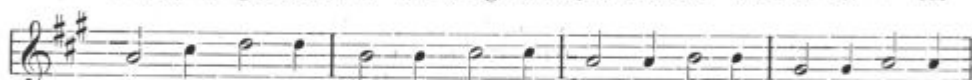
Tudi »Deutsches Evangelisches Gesangbuch für Jugoslavien«, Berlin 1936 (nemška evangeljska pesmarica za Jugoslavijo), ki jo uporabljajo vse evangeljske cerkve naše države, ima našo melodijo v tej obliki.

Deutsch Evangelisches Gesangbuch für Jugoslavien.

Cöln 1623.

O hei - li - ger Geist, o hei - li - ger Gott, du Trö - ster wert in al - ler

Not, Du bist ge - sandt vons Himmels Thron, von Gott dem Va - ter und dem

Sohn, o hei - li - ger Geist, o hei - li - ger Gott.

6 kitic.

Besedilo spesnil evang. župnik Mich. Altenberg (1584—1640).

Nemška pesmarica »Psälterlein«, izdal Jos. Mohr 1891, ima prvotni tekst »Ist das der Leib« z našo melodijo v 3/2 taktu (6 kitic); pesmarica »Magnificat« 1892 prinaša tudi našo, skoraj nespremenjeno melodijo, tudi s tekstom »Ist das der Leib«; ista pesmarica, »Magnificat«, ima pri »Heilig-Geist-Lieder« še to varianto za pesem od sv. Duha;

Komm, heil' - ger Geist, ganz gnaden - reich, mit Sohn und Va - ter

Gott zu - gleich; Die Got - tes - lieb' in uns ent - zünd und

e - wig uns mit Dir ver - bind.

5 kitic.

Še eno nemško pesmarico naj omenim. »Der kleine katholische Christ«, molitvenik in pesmarica za mladino, Wien 1904. Mnogo izdaj je priredil Adam Latschka. Ta ima »Pfungstlied« tako:

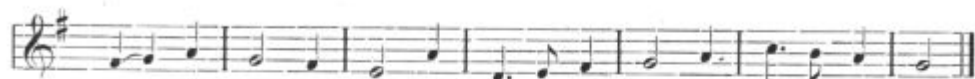
Pflingstlied.

Komm, Hei-li-ger Geist, o drit-te Per-son, von ei-ner Na-tur mit

Va-ter und Sohn, der du von sei-ner Sün-den-last so man-ches

Herz be-frei-et hast; komm, Hei-li-ger Geist, er-wünschtester Gast.

5 kitic.

Napisal sem melodijo iz nemške dunajske pesmarice; melodija se neznatno razlikuje od naše, tekst pa je nov. Spesnil ga je M. Denis (1774) in je tiskan prvič v pesmarici »Der heilige Gesang zum Gottesdienste« etc. Landshut, 1777. V pesmarici Salzburg 1781 ima ta tekst drugo melodijo, naslov pesmi se pa tu glasi: »Komm heiliger Geist, Kirchenlied auf Pfingsten, welches gemeinlich vor der Predigt gesungen wird«.

Zasledovali smo eno in isto melodijo z dobrim uspehom od njenega početka do današnjih dni. V gotovih presledkih jo srečamo v slov. cerkvenem petju; imajo jo Steržinar 1729, Lavrenčič 1748, Redeskini 1776, Potočnik-Rihar 1847, Foerster 1901, St. Premrl 1928, Kramole 1936.

Tudi besedilo nas bo zanimalo. Tekst najstarejše slov. pesmi od sv. Duha, Trubarjeva »Vetus Slavorum veni S. Spiritus« in Alazije Sommaripe se nahaja v lekcijonarju 1672 »Od Svetiga Duha ob Finkushtim Zhassu«. Tu je devet Trubarjevih vrstic razdeljenih v dve kitici, 4 in 5 vrstic. Lekcijonar 1730 ima isto pesem »ob Finkushtim Zhassu« v dveh kiticah z istim pravopisom (Reshgij ognj, Folk). Potem ta »vetus Slavorum veni Sancte Spiritus« zgine (Trubar: Reshgi ogen. Besede Folk Trubar nima.) Lekcijonar 1772 (7 Steržinarjevih kitic) imenuje binkoštno pesem: »Pesm od svetega Duha. Sa Winkushtne Prasneke«.

Steržinar nam prinese 1729 nov tekst, tekst, ki je ohranjen v lekcijonarjih 1741, 1764, 1772, 1777, 1787, 1796 in 1822; povsod ima pesem istih 7 kitic. In tudi Lavrenčič (1745) ima ves tekst in, kakor smo zgoraj videli, tudi melodijo Steržinarjevo. V lekcijonarjih je pesem brez melodije. Odkod je Steržinarjev tekst preveden, ali je prevod ali originalna pesnitev, tega ne morem povedati.

Če bi se mogel iz posamezne besede določiti nemški vir, bi prišla tu v poštev za Steržinarjevo pesem nemška »Komm heiliger Geist zu vns herab, Send auss, gib vns Dein himlische Gab« etc., kakor jo ima Corner 1631 in Beuttner 1660. Pri Steržinarju: »Prid sveti Duh stvoimi d a r m y« etc.

Oni iz leta 1648 in Vehejevi iz l. 1537 je bliže pa Paglovčev začetek: »Prid sueti Duh s g n a d o tuoj« itd.

Neodvisen od Steržinarjevega teksta, vendar v marsičem podoben je tekst, ki ga ima rokopisna Paglovčeva pesmarica iz l. 1733 s 6 kiticami. Ta tekst je prevzel lekcijonar 1754 nespremenjen; na poznejše zbirke je ostal brez vpliva. Ostal je Steržinarjev tekst in melodija; tudi Paglovec opozarja, naj se poje njegova pesem v tej melodiji, »in tono uti pag. 101 in cantilenis impressis«, namreč v melodiji, kakor jo ima tiskana, s Paglovčevo pesmarico vezana Steržinarjeva na str. 101.

Poseben tekst ima »Knishiza spitavanja«, Graz 1777: »Prid Sveti Duh pamet rasveti, da bodemo vredni razometi«, 6 kitic po 5 vrstic. Tega besedila drugod ni. Tudi teksta, ki ga ima Mat. Majer, »Pesmarica cerkvena ali svete pesme« itd. Celovec 1846, nisem drugod našel. Majer ima: »Od svetega Duha. Se poje v rožiškej dolini o binkoštih in na praznik Sv. Rešnjega telesa, kedar iz cerkve vlečejo (»aus der Kirche ziehen«. Pristavil dr. Čerin). Pesem se glasi: »O sveti Duh, o sveti Duh! Daj nam ti milost tvojo, v serce ljubezen tvojo« itd. 6 kitic po 5 vrstic. Pesem je ali svobodna pesnitev po najstarejši pesmi k sv. Duhu »Kom heyliger Geyst Herre Gott, erfüll mit deiner gnaden gutt deiner glaubigen hertz«, ali pa prestava kakšne nemške binkoštno pesmi.

Ko je izšel novi cerkveni red cesarja Jožefa II. 21. aprila 1783 (ne 25. februarja 1783; tako mi sporoča uradno fürsterzbischöfliches Ordinariatsarchiv Wien 27. VI. 1936), je pripadla Juriju Japlju naloga, da priredi tekste, ki bi naj pomagali petje pri slov. cerkvah spraviti v sklad z novimi predpisi. Japelj je 1783—1786 priredil vse tekste, ki so prihajali v poštev. Poleg prevoda mašne pesmi »Wir werfen uns darnieder« (Pred tabo na kolenih) z 27 kiticami imajo prve Japljeve »Zerkovne pesmi« Ljubljana 1784 novo pesem »Pred pridigo«, namreč

»O Jezus, Dusha moja
Je shejna shlishat te« etc. (6 kitic)

ki jo imajo potem še »Zerkvne pesmi« l. 1785, Trst, in »Zerkvne pesmi« tudi 1785, Ljubljana; dalje 1788 in 1804, Ljubljana; potem Val. Stanič »Molitve in Premishlovanje«, Videm 1826. Isti tekst »Pejsm Pred Pridigo« ima lekcijonar 1792, ki ga je priredil Japelj.

Potočnik - Rihar, 1847. I. bukvize.

Moderato. Pred pridigo.

O Je-zus du-fha mo-ja Je fhej-na lli-fhat' te, Ker
le be-fe-da tvo-ja Ref-ni-za vezh-na je, O-
sna-ni nam po-ve-lje Shiv-lje-nja vezh-ni-ga, Be-
fe-do, k'nam ve-fe-lje, Ne-fkonzhno fre-zho da.

Tudi 1788, 1804, Stanič 1826, Potočnik 1827.

Blaž Potočnik je bil praktičen, on ima (Svete pesmi 1827) dva teksta, »Pesem pred pridigo, O Jezus duša moja« in »Pesem za binkoštno praznike« s tem tekstom:

»Prid' Svete Duh, apostelnam dan
ker si bil danes vane poslan«. (5 kitic)

Nemška pesem je pri Cornerju 1631 in drugod (vide melodijo v Riharjevi figuraciji zgoraj). Besedilo je spesneno po nemški:

»Des heiligen Geistes reiche Gnad
die Herten der Apostel hat
erfüllt mit seiner Gültigkeit« etc.

Samo »Hvale Pesme« v Zelly 1804 imajo »Pesm h' Pridigi ob Nedelah«:

»V' ozheta, Syna svetiga
Duha, u temu imenu
Rezimo Amen. Nu Bugu« etc. (4 kitice)

To je prevod nemškega »Predigtlied«, ki jo je spesnil l. 1774 M. Denis:

»In Gott des Vaters und des Sohn's
und seines Geistes Namen
sprecht hier am Fusse seines Thron's
O Christen freudig Amen« (4 kitice).

Predigtlied.

In Gott des Va - ters und des Sohn's und sei - nes
Sprecht hier am Fu - ße sei - nes Thron's, o Chri - sten

Gei - stes Na - men,
freu - dig A - men.
etc. 4 kitice.

Premrlovo (Kramolčevo) besedilo »O pridi, sveti Duh tolažnik« sloni pa na nemškem himnu:

»Kom heiliger Geist warer Trost
Die herten die du beschaffen hast
besuch in aller angst vnd not
vnd erfüll sie mit deiner Gnad« etc.

Imajo to pesem Kethner 1555, Dillinger Ges. buch 1576 in druge pesmarice.

Pesem »veni s. Spiritus«, ki jo poznamo kot prepesnjeno antifono iz 11. stol., spada med one pesmi, ki so se smele v katoliški cerkvi peti v narodnem jeziku, v jeziku vernikov. Pela je cerkev pred in po pridigi nemške, oziroma slovenske pesmi, ki so bile primerne cerkvenim časom, kakor o veliki noči: »Jesus je od smrti vstal«, o božiču: »Dies est laetitiae« (Ta dan je vsiga vesselja), »Eno dete je rojeno«, ali »Jezusa poziblujemo«. O binkoštnem času so peli: »Svetiga Duha mi molimo« ali »Pridi k nam Bug inu sveti Duh«.

Provincialna sinoda v Salzburgu 1569 je odobrila staro in hvalevredno navado, da se v cerkvi kakor že od zdavnaj pred in po pridigi pojo nemške pesmi, ki so primerne cerkvenemu prazniku.

Kakor že vemo, je večkitična pesem k sv. Duhu prvič tiskana pri Steržinarju 1729. Na str. 101 njegove pesmarice nosi ta pesem nadpis »Ta sedemnaista Peissem. Od suetiga Duha. Pred Pridigo navadna peti«. Nobene druge opazke ni v nadpisu. Pesem ima 7 kitic, in je pesem v celoti prevzel Lavrenčič 1748.

Druga kitica se glasi:

»Prid' sveti Duh pridgaria vishei
Niega usta nu iesik regirei
Greshne serza omezhati
Pravo pokuro sturiti,
Prid' sveti Duh ti nas vuzhiti«.

Poseben nadpis je dal Paglovec v svoji rokopisni pesmarici 1733 pesmi od sv. Duha s 6 kiticami — objavljena je tu brez melodije. Nadpis je: »Cantus De Spiritu S. ante concionem quadrans vel alias sed omissa secunda strophæ« (pesem od sv. Duha primerna za pred pridigo ali za druge prilike, vendar se v tem primeru izpusti druga kitica). Ta druga kitica je pri Paglovcu:

»Prid' sueti Duh nebeshka luzh,
Pridgarjo dai tuojo pumuzh,
vushge serze jesik vishai
S gnado tuojo ga regirai
Prid' sueti Duh muzh tuojo mu dai«.

Vsebinsko sta obe drugi kitici isti, obe prosita sv. Duha za razsvetljenje pridigarja.

Opomba, ki jo ima Paglovec, je prešla v lekcijonarje.

Pesem sama na sebi je v lekcijonarjih namenjena v prvem redu za binkošti, več kakor za druge prilike; in kakor smo l. 1672 in 1730 nadpis imeli »ob Finkushtim Zhassu«, tako imamo od l. 1741 dalje »sa finkushtne Prasnike«, povsod pa z istim pristavkom: »Leta drugi shtikelz se na poje, ampak le pred eno pridigo«.

Pesem ima povsod 7 kitic, razen 1754, kjer je objavljen Paglovčev tekst s 6 kiticami s tem začetkom:

»Prid' sveti Duh s'gnado tuojo«. — Drugod je Steržinarjev začetek: »Prid' sveti Duh s'tvoimi darmi«.

Tako je zmagal Steržinar s svojim besedilom. Krasno melodijo je pa ta poezije polna pesem, ki so jo skoz stoletja peli, in sicer kot izrazito binkoštno pesem (»sa winkushtne Prasnike« 1772) brez druge kitice, za klicanje sv. Duha tudi brez druge kitice pri raznih prilikah skoz celo leto, in z drugo kitico k vsem pridigam celega leta, ohranila do danes, in pobožno in sveto jo bodo peli za nami še rodovi in rodovi.

Popravi: Na str. 38. v 3. taktu Trubarjevega napeva naj bo druga nota f (kakor je tudi v 19. taktu).

Stanko Premrl:

Ivan Pogačnikove skladbe.

(Nadaljevanje njegovih še neobjavljenih skladb.)

Poleg zadnjič omenjenih postnih in velikonočnih pesmi so ostale v rokopisu še:

Postni: »O glava prečastita« za mešani zbor v C-duru, zložena dne 27. jan. 1919, in *Križev pot* »O pridite stvari« za mešani zbor v B-duru, dne 10. febr. 1919¹ ter

Velikonočna: »Pozdravljam te, Zveličar moj, premagal smrt z močjo si lastno« za mešani zbor v B-duru, Idrija, 12. januarja 1922.²

Nadaljnje Pogačnikove neobjavljene cerkvene skladbe so:

¹ Skladba je naslovljena: »Via dolorosa«. Spisana je dvakrat.

² Skladba je naslovljena: »Exsultemus«.

e) evharistične:

»Že se sladka ura bliža za prerevne nas stvari« za mešani zbor v D-duru. Leta 1877.³

»Knezi rajski prihitite« za moški zbor v A-duru l. 1882 in za mešani zbor v Es-duru.⁴

»K tebi, k tebi, duša moja, sladki Jezus le želi« za moški zbor v Es-duru. Leta 1884.

»Beseda večna je izšla« za mešani zbor v D-duru. L. 1910.⁵

Dve blagoslovni: »Pred Jezusa ponižno pokleknimo« in »Najsve-tejši«, obe za mešani zbor: prva v E-duru, druga v G-duru. Prva zložena dne 25. oktobra 1915, druga 20. novembra 1917.⁶

»Ti sam Gospod, vir vseh dobrot« za mešani zbor v A-duru. Idrija, dne 9. avgusta 1918.⁷

»Tisočkrat pozdravljena, najsvetejša hostija« za mešani zbor v D-duru. Rakek, 9. julija 1930.⁸

»Sem, kristjani, prihitite« za moški zbor v As-duru oziroma v F-duru. 10. novembra 1910.⁹

»Sem, kristjani, prihitite« za mešani zbor v A-duru. 3. oktobra 1906.

»Srce, ljubezni spravni dar« za moški zbor v F-duru. Idrija, 1909.

f) litanijski odpevi:

»To Srce tvoje, o Gospod, proslavlja naj človeški rod«; »Jezus naš pre-mili, nas grešnih se usmili!« za mešani zbor v F-duru. 10. julija 1918.

»O, bodi počeščno, ljubezni prebodeno, Srce Zveličarja!« za meš. zbor v F-duru. 17. junija 1927.

»Sladko Srce Jezusovo daj, da te ljubim vekomaj« za mešani zbor v F-duru. 27. januarja 1908.

»Jezus mili, v zadnji sili mi podaj roko, pelji me v nebo« za mešani zbor v F-duru. 8. decembra 1908.

»Tebi, Jezus, pojemo, hvalo vsi ti dajemo« za mešani zbor v F-duru.

g) Marijine:

»Deviška tvoja krona« za mešani zbor v Es-duru. 1882.¹⁰

»Kraljica mila majnika« za mešani zbor v G-duru. 1889.¹¹

»Marija bod' češčena« za mešani zbor v E-duru. Celje, 23. nov. 1893.

³ Ta skladba se nahaja v večji sešiti zbirki, ki je Pogačnik vanjo zapisoval cerkvene pevske skladbe raznih naših in drugih skladateljev. Zbirka obsega 200 strani kvartnega formata, zaznamovanih kot številke, ki pa na str. 114—115, 166—181 in na str. 183 niso popisane. Od slovenskih skladateljev so tu poleg nekaj Pogačnikov zlasti mnoge Foersterjeve (Marijine, mašne, Tantum ergo in druge), potem P. Ang. Hribarjeve, Nedvedove, Sattnerjeve, Gerbičeve, Zupanove, Riharjeve, F. S. Adamičeve, Trav-nove, Premrlove, Vodopivčeve in ena Jerebova; od tujih (nemških) skladateljev pa so zastopani: Beethoven, M. Haydn, Spohr, Witt, Haller, Greith, Schmitt, Sturm, Jaspers, Santner, Fiesel, Frey, Mohr, Wyssig, Goller, Faist.

⁴ Z opombo: Za primitivne (preproste) pevce. Pogačnik je dobro razločeval, kaj je preprosta, čisto ljudska in kaj umetna glasba.

⁵ V dveh izvodih. Eden je naslovljen: »Verbum supernum«, drugi: »Beseda«. Skladba je zložena v alla breve taktu in obstoji iz dveh 16 taktnih period. Začetek druge periode krepko modulira iz D-dura v F-dur, nakar se čez A-dur (dominanto D-dura) vrne v D-dur. Izvod »Beseda« ima pod slovenskim besedilom (3 kitice) pri-pisano tudi latinsko besedilo »O salutaris hostia« s končno kitico tega himna »Unitri-no-que Domino sit sempiterna gloria, qui vitam sine termino nobis donet in patria. Amen.«

⁶ Pesem »Najsve-tejši« ima pripis »Ječmenov žegen«.

⁷ Se nahaja v dveh izvodih.

⁸ Se nahaja v dveh izvodih.

⁹ V treh izvodih: dvakrat v As-duru, tretjič v F-duru.

¹⁰ Za primitivne (preproste) pevce.

¹¹ Naslovljena je: »Božji vrt«.

- »Zbudi se, narava mila« za mešani zbor v F-duru. 27. aprila 1877.
- »O Marija, zvezda krasna« za mešani zbor v G-duru. 1. julija 1897.¹²
- »O Marija, naša Mati, vedno zvesta si nam Ti« za mešani zbor v Es-duru. Tržič, 19. novembra 1897.
- »Milostna Mati, p tebi iskati sebi pomoči hočemo« za dva glasa s spremljanjem v A-duru. 8. februarja 1900.¹³
- »Mati ti brez greha« za mešani zbor v F-duru. 1905.¹⁴
- »Upamo, pristrčno, Marija, Marija« za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 16. januarja 1915.¹⁵
- »O Marija, naša Mati, zvesta vedno si nam Ti« za mešani zbor v As-duru. Idrija, 23. oktobra 1913.¹⁶
- »Božje Matere Device čast prepevaj jezik moj« za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 19. januarja 1918.¹⁷
- »O Marija, kras neba« za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 18. avg. 1921.¹⁸
- »Ko solnce čisto, kot luna svetlo, Srce o Marija, je tvoje lepo« za mešani zbor v As-duru. Idrija, 5. oktobra 1922.¹⁹
- »O Preblaga, o Premila« za mešani zbor v C-duru. Na Sv. Telo 1922.²⁰
- »Za tabo, Marija, vse misli hite« za mešani zbor v C-duru. Idrija, dne 22. maja 1922.²¹
- »O Mati, ti nas vodi« za mešani zbor v E-duru.²²
- »Zdrava, morska Zvezda« za troglasni zbor s spremljanjem v F-duru. Idrija, 10. avgusta 1923.²³
- »Marija, Mati ljubljena« za dva glasa s spremljanjem v Es-duru. Idrija, 26. oktobra 1923.²⁴
- »Marija, Mati ljubljena« za mešani zbor v F-duru.
- »K prestolu tvojim', Mati sveta, Ti bliža množica se vneta« za mešani zbor v A-duru. Idrija, 23. maja 1924.
- »Z ljubim Sinom nas blagoslovi Devica Marija« za troglasni zbor z orglami v B-duru. 1906.²⁵

h) litanijski odpevi:

- »O Mati božje milosti« za mešani zbor v F-duru. 1879.²⁶
- »Kraljica mila majnika« oziroma »Devica Mati blažena« za mešani zbor v F-duru. 4. maja 1895.

¹² V drugem delu te pesmi so uporabljene lahke imitacije.

¹³ Pesem je zložena k lurški igri.

¹⁴ Nahaja se v dveh izvodih in je naslovljena: »Prošnja k Mariji« (ossia) ali: Sine peccato.

¹⁵ Zložena je v $\frac{6}{8}$ taktu. Zelo iskrena in boljše vrste pesem.

¹⁶ V prvem delu pojeta sopran in alt s spremljanjem, v drugem delu poje štiri takte moški, zadnje štiri mešani zbor. Pesem se nahaja v dveh rokopisih.

¹⁷ V tej vsekakor figurirani pesmi uporablja skladatelj tudi sinkope in parkrat imitacije.

¹⁸ Pesem je zelo lepa, ritmično živahna, dosledno izpeljana.

¹⁹ Prav tako zelo lepa, logično in učinkovito zložena pesem.

²⁰ Nahaja se v dveh izvodih: v C-duru in D-duru.

²¹ Ta pesem je napisana enkrat v C-duru, drugič v Des-duru.

²² Prvi del za sopran in alt s spremljanjem, v drugem mešani zbor. Pri sklepu »o Marija« nastopajo glasovi tematično drug za drugim.

²³ Pesem je kratka, a kot izklesana ter dobro kontrapunktična. Nahaja se v dveh izvodih. Na drugem ima besedilo »Ave maris stella« in je orgelski stavek posebej spisan.

²⁴ Zložena je v $\frac{3}{2}$ taktu, ritmično živahno in gladko teče.

²⁵ V dveh izvodih. Pesem je namenjena Marijinim družbam (»Wahlspruch«).

²⁶ Ta odpev je označen kot »Kamnogoriški«. Spisan je skupaj z dvema drugima znanima: »Mati premila« in »Mati usmiljena«, ki sta objavljena v »Slava Brezmadežnic«. Odpev »Mati premila« je naslovljen »Kroparska«. Odpevi nosijo številke: I., II., III. Verjetno je, da je Pogačnik zložil tudi zadnja dva, gotovo pa jih je harmoniziral.

- »Prosi, Marija, Svojega Sina« za mešani zbor v F-duru. Idrija, 30. avg. 1903.
 »Marija, teb' zročimo se, da ti nas boš varvala in srečno tja nad zvezdice
 v nebesa pripeljala« za mešani zbor v F-duru.
 »Dobrotna Mati, čuj prošnje, ki k tebi do neba hité« za mešani zbor v
 F-duru. 22. junija 1927.
 »O Majnika kraljica, nam bodi pomočnica« za mešani zbor v F-duru.
 6. maja. 1896.

i) r a z n e :

Pesem na čast sv. Ahaciju »God vesel se dáns praznuje svetega Ahacija«
 za mešani zbor v C-duru. Idrija, 11. maja 1902.

Pesem na čast sv. Florijanu »Mučenec sveti Florijan pozdravlja narod
 te slaveč« za moški zbor v B-duru. Idrija, 28. aprila 1924.

V Pogačnikovem op. 3 in v Sattnerjevi zbirki »Slava Jezusu« kot evha-
 ristična objavljena pesem »Vsi ponižno se združimo tukaj pred Zveličarja« se
 nahaja v rokopisu tudi z besedilom na čast sv. Janezu Krstniku »Cerkev dans
 tvoj god praznuje, sveti Jezusov Krstnik« za moški zbor z orglami v E-duru.
 Med neobjavljenimi evharističnimi pesmimi že prej omenjena pesem »Sem,
 kristjani« pa se nahaja v rokopisu tudi z besedilom na čast sv. Andreju »Šteje
 k delavcem Gospoda sveti Andrej naj prvi se«. To pesem je Pogačnik poklonil
 pokojnemu prelatu Andreju Kalanu za god (10. novembra 1910).

Pesem na čast presv. Trojici »O Bog neskončne milosti« za mešani zbor
 v C-duru in Des-duru (v obeh izvodih). 16. septembra 1917.²⁷

Dve nagrobni: »Ne plākajte nikar, nikar!« za meš. zbor v a-molu.
 4. novembra 1915.²⁸ — »Počivaj nam tovariš mili« za troglasni mladinski zbor
 v D-duru. Idrija, 4. avgusta 1919.²⁹

Adolf Gröbming:

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

S a m o g l a s n i k i.

Samoglasniki so najvažnejši glasovi človeškega govora, zato so jim
 glasoslovci posvetili največ časa in truda. Ker je pa število vokalov, ki jih
 človek lahko izvaja s svojimi govorniki, ogromno,¹ niso raziskovali le akustičnih
 in artikulacijskih posebnosti, ampak so stremeli tudi za tem, da bi to
 pestro množico uredili, spravili v nekak sistem ter jo približali našemu
 umevanju. Plod teh raziskovanj in prizadevanj tvori lepa vrsta vokalnih si-
 stemov, ki se pa navzlic vsej duhovitosti ne morejo ponašati s popolnostjo.
 Dasi so fonetiki upoštevali le najvažnejše samoglasniške odtenke (nianse),
 ima vendar vsak sistem svojo šibko plat, bodisi da ne vsebuje vseh artikula-
 cijskih momentov, ali pa da pušča v nemar kakšen drug, za tvorbo vokala
 pomemben faktor.

Največ priznanja je našel sistem Škota A. Melvilla Bella (l. 1867), ki
 sta ga izpopolnila Sweet in Storm. Pri klasifikaciji vokalov upošteva Bellov
 sistem sledeče činitelje: 1. navpične in 2. vodoravne gibe jezika, 3. napetost
 jezika in 4. obliko ustnic.

²⁷ Obe pesmi sta naslovljeni: »Summae Parens clementiae«.

²⁸ Naslovljena je: »Na grobljah«.

²⁹ Naslovljena je: »Šolarski pogreb«.

¹ Prim. Cerkveni Glasbenik, leto 54., str. 44.

Glede sprememb jezične lege v navpični (vertikalni) smeri deli Bell vokale na visoke (*high* kratica *h*), srednje (*mid* — *m*) in nizke (*low* — *l*);

glede na premikanje jezika v vodoravni (horizontalni) smeri pa v sprednje ali palatalne (*front* — *f*), v mešane ali palatovelarne (*mixed* — *m*) in v odzadnje² ali velarne (*back* — *b*).

Po stopnji napetosti jezika pri artikulaciji jih deli v napete (*narrow* — *n*) in rahle³ (*wide* — *w*);

po obliki ustnic pa v nezaobljene (*unroundet* — *u*) in v oble (*round* — *r*).

Bellova razpredelnica za najvažnejše slovenske vokale bi bila približno takale:

	sprednji (<i>f</i>)	mešani (<i>m</i>)	odzadnji (<i>b</i>)	sprednji (<i>f</i>)	mešani (<i>m</i>)	odzadnji (<i>b</i>)	
visoki (<i>h</i>)	ozki i dolgapoud. (miza)	—	—	široki i kratkopoud. (miš)	—	—	nezaobljeni (<i>n</i>)
srednji (<i>m</i>)	ozki e dolgapoud. (mesto)	—	—	ozki e kratkopoud. (ded)	ə polglasnik (dež)	a	
nizki (<i>l</i>)	široki e dolgapoud. (žena)	—	—	široki e kratkopoud. (meč)	—	—	
visoki (<i>h</i>)	—	—	ozki u dolgapoud. (duša)	—	—	široki u kratkopoud. (kup)	obli (<i>r</i>)
srednji (<i>m</i>)	—	—	ozki o dolgapoud. (most)	—	—	ozki o kratkopoud. (stol)	
nizki (<i>l</i>)	—	—	široki o dolgapoud. (gora)	—	—	široki o kratkopoud. (bob)	
napeti (<i>n</i>)				rahli (<i>w</i>)			

Zaradi lažjega pregleda sem uporabljal slovenske izraze; angleški, ki so itak navedeni pred razpredelnico, so označeni v oklepajih s kraticami. Naš dolgapoudarjeni i v besedah miza, riba itd. spada torej po Bellovi razpredelnici v skupino visokih-sprednjih-napetih-nezaobljenih vokalov (*high-front-narrow-unroundet* ali s kraticami *hfnu*).

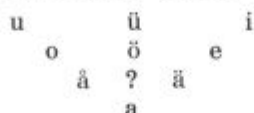
Na prvi pogled se zdi ta razpredelba vokalov povsem dobra, v resnici ji pa manjka marsikateri važen artikulacijski moment. Dasi tvorimo n. pr. vsak vokal z drugačno ustnično obliko,⁴ pozna Bellov sistem le zaobljene in nezaobljene vokale in pušča vse druge oblike ustnic v nemar. Prav tako bi človek na osnovi razpredelnice sklepal, da gre pri i-ju in e-ju le za vertikalne izpremembe jezika, opazovanje izreke nas pa uči, da se izpreminja jezik pri teh glasovih tudi v horizontalni smeri itd. Zaradi teh in podobnih razlogov je bil Bellov sistem že večkrat na situ in rešet, ker pa do danes nimamo boljšega, si je navzlic vsem pomanjkljivostim ohranil še največ pri-

² Izraz »odzadnje« namesto »zadnje« sem rabil zato, ker pomeni pridevnik »zadnji« tudi »poslednji« (n. pr. zadnja ura).

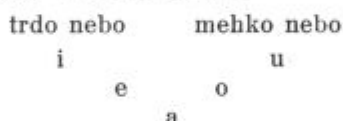
³ nenapete.

vržencev. Vsekakor moramo biti Bellu hvaležni za dvoje: 1. da nam je ločeno in pregledno podal najvažnejše artikulacijske elemente vokalov, in 2. da je obogatil fonetično terminologijo z novimi izrazi, ki se v tej ali oni obliki še dandanes uporabljajo. Med drugimi najdemo Bellove izraze v znanem delu Olafa Brocha »Slavische Phonetik« in v sloviti Jespersenovi knjigi »Lehrbuch der Phonetik«. Broch uporablja za vertikalne izpremembe jezika izraze: visoka, srednja in nizka jezična lega, za označbo vokalov glede na horizontalne premike jezika pa: sprednja, srednja in zadnja vrsta vokalov. Te izraze bom, v kolikor bodo potrebni, tudi jaz uporabljal.

Poleg Bellovega sistema so najbolj razširjeni preprosti, a pregledni vokalni trikotni, ki imajo, kakor že ime pove, vokale razvrščene v trikotni obliki. Začetnik trikotnih razpredelnic je Švab C. F. Hellwag, ki je l. 1781 (izboljšano l. 1783) prvič priobčil v neki razpravi⁵ takšno shemo:

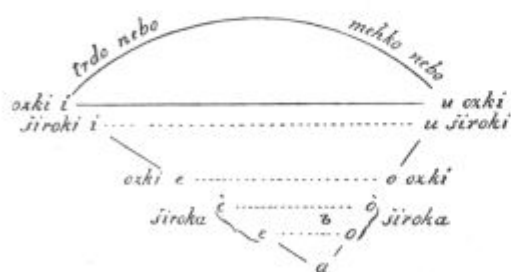

Iz te razvrstitve je prav lepo razviden vertikalni odnos vokalov, razmerje med posameznimi samoglasniškimi vrstami in delno tudi njih vrstni red. Vokalni trikot je našel mnogo posnemalcev, ki so z raznimi izpremembami skušali pregledneje razvrstiti vokale. Nekateri so konico z a-jem obrnili naprej (Du Bois Reymond), drugi navzgor (Chladni), ne da bi s tem Hellwagov sistem kaj pridobil, pač pa pomeni korak naprej Viëtorjev vokalni trikot (l. 1894), kjer so razvrščeni vokali v obratnem redu, nekako tako, kakor leži njih artikulacijsko mesto v ustni votlini:

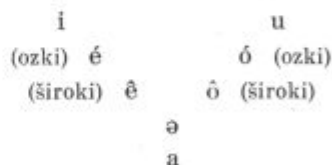

Iz Viëtorjeve razpredelnice je poleg vertikalnega in horizontalnega razmerja med vokalnimi vrstami razvidno še artikulacijsko mesto in pa vrstni red vokalov, kakor si ga navadno predstavljamo.

Tega sistema se je oprijel tudi naš slovničar dr. A. Breznik, ki ga je za slovenske vokale priredil takole:

(v I. izdaji slovnice 1916)

(v IV. izdaji slovnice 1934)

Poleg Bellovega sistema in vokalnih trikov imamo še mnogo drugih zanimivih razpredelnic. Z njimi pa se ne bom natančneje bavil, ker so le v rahli zvezi z mojimi izvajanji.

⁴ Prim. C. Gl., l. 59., str. 13—16.

⁵ Dissertatio inauguralis physico-medica de formatione loquelae (Doktorska prirodoslovno-zdravniška razprava o tvorbi glasov). Izšla v Tubingi.

Analiza in sredstva nove glasbene gradbe.

(Dalje.)

Poudarek ima v glasbeni kompoziciji več pomenov. Tako poznamo:

- a) Metrični ali začetni (ali tonični, besedni) poudarek;
- b) deklamacijski (ali oratorijski, logični, stavni) poudarek, ki dvigne v stavku tisto besedo, ki tvori glavni poudarek misli, zato je močnejši od besednega poudarka, v stavku (tudi gramatikalnem) tvori višek;
- c) patetični poudarek je gibanje čustvenosti, njegov interes je afekt. V glasbi se uveljavlja v menjavi dura in mola, v rabi večjih intervalnih razlik itd.

Glede poudarkov imamo več teorij, kakor imamo sploh več teorij o glasbenih disciplinah, ki so več ali manj sad raznih umetniških nazorov in slogov. G. Adler (*Der Stil in der Musik*) je mnenja, da niso poudarki vezani na začetek takta, sredino ali nastopno dobo taktnega dela, ampak so v nekaterih stilnih vrstah od taktne razdelitve neodvisni. A. Mocquereau navaja primere za poudarek, ki so vzeti iz srednjeveških spevov, težki takt nima poudarkov, ampak lahki takt. D'Indy objavlja primere poudarkov iz polifonske glasbe sred. veka vse do 17. stoletja. Če zasledujemo razvoj poudarka, vidimo, da soglašata do neke meje stari vek in naša doba. Tako je bila pri nizozemskih mojstrih važna za predavanje besedila le njegova deklamacija. Taktnica je bila le orientacijsko sredstvo za tempo, torej ne za določitev mere kakor v novi glasbi.

Pomembno vlogo ima poudarek tudi v fraziranju (smiselno členenje, ki zadeva notranjost glasbenega stavka). Tu zadenemo na Riemannovo teorijo glasbenega poudarjanja, ki se razlikuje od nove teorije v prvi vrsti po tem, da je po Riemannu v glasbenem stavku vedno drugi takt težki takt; nova teorija pa smatra prvi takt za težki takt, ker prvi takt določa, drugi takt je pa od prvega določen. Riemann se je oprl na Hauptmannovo teorijo, ki je glede tempa, ritma in mere zastarela, Riemann jo je le po svoje prikojil, tako da smo jo sprejeli za novo teorijo, čeprav v resnici ni bila. Novi teoretiki in raziskovalci glasbenega ritma in mere (Stein, Kurth, Blessinger in Wiehmayer) so zavrgli Hauptmann-Riemannovo načelo poudarjanja ter so ustvarili novo teorijo naravne ritmike, mere in fraziranja. Kurth pravi v razpravi »Romantische Harmonik« (II. izdaja, Hesse Verlag, Leipzig) tole: »Ich verweise hierüber auf meine Polemik mit Riemann (v I. zvezku »Zeitschrift für Musikwissenschaft« 1918, je Riemannov odgovor).« V III. zvezku istega lista in letnika pa Kurthov odgovor, ki pravi: »Wo ich nachgewiesen habe, dass ich nicht, wie Riemann vorgeworfen hatte, Gegner seiner Phrasierungslehre, sondern Gegner ihrer falschen Anwendung bin.« Riemann je ustvaril generacijo taktnih korektorjev, ki so skušali popraviti klasičnim, romantičnim in tudi novejšim skladbam ne samo taktnice v smislu že omenjenega zastarelega metričnega pojmovanja, ampak so popravljali tudi fraziranje sploh, čeprav je bila ta teoretska nasilnost klasičnemu metričnemu čutu ne le tuja, ampak tudi napačna.¹

Klasični metrični čut je teoretsko popisal sloviti teoretik Mattheson v razpravah »Der vollkommene Kapellmeister« in pa v »Musikalische Ehrenpforte«; tu je črpal mladi Haydn teoretsko znanje in tudi Mozart je zelo mnogo prebiral omenjeni deli, seveda po navodilih genialnega očeta Leopolda.

¹ Podobne zadeve imamo pri raznih »obdelavah« predvsem za klavir, tako imamo zmoderniziranega Bacha, Händla itd.

Mnogi Riemannovi korektorji so sodelovali pri ponovnih izdajah klasičnih del, ki so postala v metrično-ritmičnem oziru komplicirana, razen tega pa je trpela tudi reprodukcija klasične umetnine na nepristni obdelavi, ki se je v vsakem pogledu protivila klasičnemu slogu. Na ta način smo dobili zroman-tiziranega Mozarta; ogrodje je sicer ostalo, a premaknitev poudarkov je vse-kakor predrugačila smisel klasičnega predavanja. Iz pravil o sestavi motivov vemo, da zadostuje le premaknitev poudarka (oziroma taktnice), pa nastane že nova motivična tvorba.

Oglejmo si najprej metrični poudarek. Motiv, frazo ali stavek predavamo lahko na dva načina:

1. Da se oziramo izključno na metrično sestavo, to je mehanična mera, brez ozira na zvočno vsebino, vse je enako glede dolžine in tudi poudarki so oddaljeni drug od drugega enako.

2. Če stremlji pianist ali dirigent za izrazito in smiselno predavanje skladbe, se pač ne bo ta ali oni držal mehanične sheme, ampak vsebine moti-vo; na teh obstoja skrivnost glasbenega predavanja. To je ponoven dokaz, kako važna je analiza in vse, kar je z njo v zvezi.

Zapomniti si moramo, da pride vsebina motiva do izraza vedno za tisti del, ki ima največji logični (ali deklamacijski) poudar. Na primer:

Kaj, da tako prepevaš —————> metrični poudar
   —————> logični poudar
 ko si vendar žalosten —————> metrični poudar
   —————> logični poudar

Metrični poudarek je torej poleg dinamike, ki jo imajo motivične oblike (o tem smo že govorili pri: ♪ | ♪ = stop. pad. motivu), bolj praktičnega pomena, ki jasno ponazoruje motivično členitev. V poštev pride metrični pou-dar pri glasbenem predavanju kake skladbe v enakih vrednotah ♪ | ♪ | ♪ | ♪ || itd.). Je to pravi poudarek, ki ima v sebi tudi naravno dinamiko. Tu pride v poštev motiv padajočega tipa: ♪ ♪, ki nima nobenih bistvenih sprememb, zato jih ima pa stop. pad. tip, na pr.: ♪ ♪ ali ♪ ♪ ali ♪ ♪ | ♪, ♪ ♪ | ♪

Naravno dinamiko odstranimo na dva načina: a) z začetnim poudarom:

 itd. (ki je sicer sedaj metričen),

b) ali pa z odstranitvijo lahke dobe v motivu, to se pravi, da premaknemo poudarek iz lahke dobe na težko dobo (znano sredstvo za nove sestave motivov).

Primer: a)

² Tokmač znamenj: a) — pomeni metrični poudarek zvočice, na pr. T 2;

b) - - - pomeni ritmični iktus (poudar) za dele zvočice;

c) > v ali sfz je deklamacijski poudar, ta je prost, ker pride na lahko ali težko dobo.

Ta motiv nima začetnega poudarka, ker je motivična členitev dovolj jasna z ozirom na daljšo notno vrednost. Polovna nota zahteva napram četrtrtinki odločno poudarek. Če pa notiramo primer a) v enakih notnih vrednotah, si postavimo tudi začetni poudar, ki pa izpodrine naravno dinamiko:

Primer: b)

Kar smo govorili o začetnem poudaru, ki ga imenujemo pravilno metrični poudar, služi, kot smo ravnokar videli, motivu, frazi na ta način, da vtisne potrebni ritmični občutek.³

Deklamacijski poudarek se razlikuje od metričnega poudarka po tem, da ga ni mogoče zmehanizirati tako kot metričnega.

V starih spevih, kakor v jemenitskih, indijskih in koralnih melodijah je prevladoval izključno le deklamacijski poudarek, ki je urejeval vso zvočno sestavo ne v smislu zvočne raztegnitve (iracionalna podaljšava, glej C. Gl. 1936, str. 147), ampak v smislu zvočne zaostritve (koral!) Od vseh spevov je dobil samo koral kulturo ritmično urejenega poudarjanja. Ritmični poudarek je bil dinamičnega značaja, neodvisen od prozaičnega poudarka (od besedila), v koralu je imel nalogo urejati posamezne motive tako, da je dobila melodija potrebno izraznost. Odtod tudi težkoča koralne spremljave, ki zahteva popolnoma drugačno sestavo od ostalih znanih spremljav. V koralu ne moremo spremljati posamezne tone, ampak skupine, na ta način, da menjamo akord takrat, ko se spremeni, to se pravi, na prvem tonu zvočne skupine (motiva), ki ima po pravilu deklamacijski (ne pa metrični!) poudarek:

Če je treba ohraniti celoto zvočnih skupin, potem damo taki zvočni skupini tudi skupno harmonično podlago. Sicer pa pomeni vsaka akordna menjava metrični poudarek, le da je ta nastal zaradi deklamacijskega.

c) Patetični poudarek prekinja ritmični tok in ga večkrat tudi moti, vse to zaradi krepkejše uveljave (na istem načelu je sinkopa).

Na naslednjih primerih bomo videli vse do sedaj omenjene poudarke. Metrični poudarek obsega glede pomena vse poglobilne možnosti motivične sestave. Z menjavo poudarjanja in nepoudarjanja daje metrični poudarek trdno osnovo logičnemu motivičnemu razvoju, omogoča ustvariti čut za red in simetrijo. Samo na taki podlagi je mogoče spoznati spremembe in nepravilnosti glasbene gradbe. Mogoče je razčleniti komplicirane in zelo komplicirane oblikovne tipe v vse potankosti.

Metrična oblika je trdno ogrodje, okoli tega je ovito življenje — glasbena vsebina. Naslednja tabela kaže razmerje metričnih poudarkov. Pomniti moramo, da delimo metrične oblike v:

a) Pravilne oblike (navadne in sestavljene):

A) pomeni dvodelno ureditev; B) trodelno ureditev.

³ V »M. F.« od L. Busslerja (IV. pregledana izdaja od H. Leichtentritta, Berlin, 1920. Verlag Carl Habel) začne avtor glasbeno oblikoslovje kar s frazo (dvotaktjem). Pod A. Stavek, § 1. Dvotaktje, ali fraza st. 1. pravi: »Da je taktni način glasbenega stavka razumljiv, je nujno vsaj, da prekorači stavek trajanje enega takta. Kajti šele ponovitev istega taktnega načina (istih taktnih dob) v drugem taktu, napravi poslušalcu taktni način.

1. Navadne oblike:

I.	A) $\bar{1} \ 2$	
	B) $\bar{1} \ 2 \ 3$	

Enotaktna
mera

2. Sestavljene oblike:

II.	A) $\bar{1} \ 2$	$\bar{3} \ 4$	$\frac{2}{4}$
	B) $\bar{1} \ 2 \ 3$	$\bar{4} \ 5 \ 6$	$\frac{3}{4}$

Dvotaktna
mera (fraz)

III.	A) $\bar{1} \ 2$	$\bar{3} \ 4$	$\bar{5} \ 6$	$\frac{2}{4}$
	B) $\bar{1} \ 2 \ 3$	$\bar{4} \ 5 \ 6$	$\bar{7} \ 8 \ 9$	$\frac{3}{4}$

Trotaktna
mera (fraz)

IV.	A) $\bar{1} \ 2$	$\bar{3} \ 4$	$\bar{5} \ 6$	$\bar{7} \ 8$
	B) $\bar{1} \ 2 \ 3$	$\bar{4} \ 5 \ 6$	$\bar{7} \ 8 \ 9$	$\bar{10} \ 11 \ 12$

b) Nepravilne ali složene oblike:

1. Petdelne oblike:

A)	$\bar{1} \ 2 \ \vdots \ \bar{3} \ 4 \ 5 = 2 + 3$	$\frac{5}{4}$
B)	$\bar{1} \ 2 \ 3 \ \vdots \ \bar{4} \ 5 = 3 + 2$	

Čajkovski, 6. simf.

2. Sedemdelne oblike:

A)	$\bar{1} \ 2 \ 3 \ 4 - \bar{5} \ 6 \ 7 = 4 + 3$	$\frac{7}{4}$
B)	$\bar{1} \ 2 \ 3 - \bar{4} \ 5 \ 6 \ 7 = 3 + 4$	
(?)	$\bar{1} \ 2, \ \bar{3} \ 4 \ 5, \ \bar{6} \ 7 = 2 + 3 + 2$	

Za ostala B primera nismo navedli zgljedov, ker se sestavljajo na isti način kot A primeri.

Že v naravi tako složeni metrični oblik tiči vzrok, zakaj se ne spajajo tako v metrično enoto, kot je znano pri pravilnih metričnih oblikah. Te nepravilne ali složene oblike niso nastale tako, kot metrično pravilne oblike,

ki so nastale iz organske določitve, odtod tudi vzrok, zakaj učinkujejo tako enotno. Vendar ni mogoče svobodno določati razne stopnje poudarka, ki zaradi mehaničnega ponavljanja tiči v globlji utemeljitvi. Poglejmo samo primere, ki smo jih prej omenili: V obeh oblikah pri I. A in B ima poudarek le eno funkcijo, a ta je, da naznači metrično prvo (kar je za glasbeno obliko najvažnejše), da ugotovimo začetek metrične ureditve. V frazi II. A ima dvojni poudarek tudi dvojni pomen. Prva črta nad številko velja za poudarek vse fraze, druga črta nad številko pa velja za njeno polovico. Številka 3, ki ima samo eno črto, je prva poudarjena nota druge polovice v frazi. Na ta način postopamo pri vseh ostalih skupinah.

Na naravnem, metričnem poudarku sloni tudi ritmični poudarek (ictus); to velja tudi pri jezikih, ki imajo dinamični poudarek. Naravni in ritmični poudarek (jezikovni naglas!) se morata nahajati v istem zlogu, ki bi si zaradi enakega učinkovanja nasprotovala. To je tudi najbistvenejše v celotni glasbeni analizi.

Če pogledamo do sedaj omenjene oblike poudarka, pridemo do naslednjega zaključka: V glasbi obravnavamo predvsem dvoje oblik poudarkov, in sicer: metrični, o katerem smo pravkar govorili, in pa deklamacijski poudarek, ki obstoja na istih ritmičnih načelih kot ritmične vrednosti, to je na osnovi dvodelnosti in trodelnosti. Deklamacijski poudarek ima na sebi nekaj življenjskega in je v nasprotju z mehanično metriko. Gre popolnoma svojo pot, je neodvisen od metričnega poudarka, le izjemoma je primer, da gre vzporedno z metričnim poudarkom. Sedaj šele vidimo, kako različna so pota glasbene mere napram pesniški meri. Ni mesta v motivu, ki bi ga ne mogli poudariti, s tem se vsebina spremeni. Zato je zmotno, upoštevati pri glasbeni analizi besedilo, ki je bilo v raznih glasbenih epohah obdelano na svoj način. Nikakor ne moremo s pomočjo besedila določevati motivom obseg in kvantiteto, ampak določamo to le z ozirrom na njegovo ritmično sestavo.

V glavnih obrisih smo opisali v naši razpravi vse pomembnejše predkompozitorne pojave glasbene kompozicije, pri tem smo se ozirali na praktičnost njih uporabe. S tem smo zaključili glasbeno ritmiko in mero in pridemo naravnost v »osnovne glasbene oblike«. Najprej pa moramo stvar pregledati tako, kot je v resnici. To se pravi, da moramo pogledati najprej »razvoj glasbene oblike«.

Franjo Neubauer:

Kristusu Kralju.

Jezus najvišji si kralj!
Tvoja je vsa domovina,
gora in grič in dolina
tja do najskrajnejših dalj!
Ti si naš Kralj!

Vseh si vladarjev Vladar!
Tvoja beseda veleva
zemlji, kjerkoli obseva
sonca sijajni jo žar.
Ti si vladar!

Vsak Ti podložen je rod,
Tebi se vse pokorava,
Tebi razlegala slava
vedno se bo in povesod.
Ti si Gospod!

Nove orgle v božjepotni Marijini cerkvi na Sveti Gori pri Gorici.

Med svetovno vojno porušena, po vojni pa zopet na novo pozidana krasna in veličastna bazilika Matere božje na Sv. Gori pri Gorici je dobila nedavno nove orgle, delo znanega italijanskega orglarskega mojstra Vincencija Mascioni di Cuvio (Varese).

Nove svetogorske orgle imajo sledečo dispozicijo:

I. manual (Grand'organo):	II. manual (Espressivo):	Pedal:
1. Principal 16'	12. Principal 8'	23. Kontrabas 16'
2. Diapason 8'	13. Burdon 8'	24. Principalbas 16'
3. Principal 8'	14. Gamba 8'	25. Subbas 16'
4. Harmonična flavta 8'	15. Flavta 4'	26. Oktavbas 8'
5. Dulciana 8'	16. Oktava 4'	27. Burdon 8'
6. Konična flavta 4'	17. Kvinta 2 3/4'	Običajne manualne in pedalne zveze.
7. Oktava 4'	18. Oktavica 2'	Pedalna mena.
8. Mikstura 3 vrstna 2'	19. Koncertna viola 8'	Zbiralniki.
9. Mikstura 4 vrstna 1'	20. Mikstura 4 vrstna 2'	Gen. crescendo.
10. Vox humana 8'	21. Oboa 8'	
11. Tromba dolce 8'	22. Voce corale 8'	
	Tremolo.	

Orgle imajo električni pogon in električno pnevmatično tastaturo. Vseh piščali je 2216.

Dne 15. aprila popoldne ob petih je orgle blagoslovil goriški nadškof msgr. Carlo Margotti. Nato je bila kolavdacija s koncertom; oboje je opravil P. Alessandro Santini, organist bazilike sv. Antona v Rimu in profesor na papeškem zavodu za cerkveno glasbo. Spored koncerta je bil sledeči:

I. del:

1. J. S. Bach (1685—1750): Tokata in fuga v d-molu;
2. B. Pasquini (1637—1710): a) Pastorale, b) Tokata s kukavičjim skercom;
3. A. Guilman (1837—1911): Žalna koračnica in angelski spev.

II. del:

4. Ch. M. Widor (1845—1935): a) Skerco v c-molu, b) Andante cantabile;
5. G. B. Martini (1705—1784): Gavota;
6. G. D. Andrien (1684—1740): Muzeta;
7. Th. Dubois (1837—1924): Tokata.

Ob sedmih je bil slovesen blagoslov z Najsvetejšim.

16. aprila so bile ob šestih, sedmih in devetih tihe maše, ob osmih maša z orglanjem (orglal je prof. Santini); od desetih do enajstih je bil zopet orgelski koncert prof. Santinija; ob enajstih slovesna maša, ki jo je opravil msgr. Giacomo Cian, župnik iz Červinjana, pel pa zbor červinjanski. Ob dveh je bil slovesen evharistični blagoslov.¹

¹ To poročilo sem posnel iz lista »La Madonna di Monte santoc« (Bolletino mensile del Santuario), Gorizia, 1. aprila 1919. Urednik.

Organistovske zadeve.

Seja Društva organistov za ljubljansko škofijo se je vršila 29. marca t. l. Odbor je odobril šestim članom izplačano podporo v znesku 810 din. Enemu članu je dovolil podporo 200 din. V društvo sta bila sprejeta Tekavec Jožef, bivši organist v Tomišlju, in Sajovic Jožef, organist v Podnartu. Prečitana je bila spomenica, ki jo bo društvo vložilo na škof. sinodo glede ureditve organistovskih služb in prejemkov. Spomenica je bila z nekaterimi spremembami in dopolnitvami odobrena in sprejeta.

Nekaj pritožb glede zavarovanja in dopustov od strani članov je odbor vzel v pretres ter naročil predsedniku, da se na merodajnih mestih o tem informira, da dotične člane o tem obvesti, pa tudi pri prihodnji seji o tem poroča.

Člane, ki članarine za leto 1938 še niso poravnali, pozivamo, naj to čim prej store.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 10. marca je koncertiral znameniti sodobni ruski pianist Nikolaj Orlov. Izvajal je Mozartove variacije v A-duru, Beethovno sonato v Es-duru, tri Schumannove in še Ravelove, Skrjabinove ter Chopinove skladbe. S svojo čudovito tehnično dovršenostjo in s silnim čustvom ter notranjo napetostjo, ki je z njimi podajal bogat spored, je razvnel občinstvo do skrajnosti. — Sledil je koncert kitarista Stanka Preka, ki se z veliko resnostjo in ljubeznijo posveča temu pred nekaj stoletji pod imenom »lauta« znanemu in zelo gojenemu instrumentu. Prek je izvajal Bacha, Mozarta, Beethovna, Paganinija in druge ter spričo težkega sporeda dosegel lep uspeh. — 21. marca se je vršil I. glasbeni in recitacijski večer Frančiškanske prosvete. Z glasbenimi točkami so nastopili: pianist Jože Osana, tenorist Janez Lipušček, sopranistka Ljudmila Pogačarjeva, baritonist Marijan Kos in violinist Marko Sever. Vsi kažejo precej darovitosti, so se zelo potrudili in zaslužijo pohvalo. — 30. marca smo doživeli pomemben obisk orkestra in zboru radijske postaje iz Turina. Izvajali so eno največjih del svetovne glasbene literature »Verdijev Requiem«. Ponašajo se z res imenitnim, prvovrstnim orkestrom in jako dobrim, dasi za tako velik orkester malce premajhnim zborom. Tudi imajo lastne soliste, od katerih se je na koncertu najbolje izkazala mezzosopranistinja Tumiatijeva; žal, da je basistu Zaccaroniju pred koncertom odpovedal glas in je bil prvi del koncerta zaradi tega kolikortoliko okrnjen ter tudi njegov namestnik basist Demanueli v drugem delu ni mogel dati povsem tistega, kar bi bil v normalnih razmerah dal za to izvajanje določeni basist. Koncert je živahno in točno vodil dirigent Parodi. Kljub omenjenim nedostatom je Verdijevo delo poslušalce nenavadno krepko zajelo: presunilo in blažljivo dvignilo. Requiemu so izvajalci kar moč učinkovito dodali še Händlov Aleluja. — 2. aprila so državne in zasebne meščanske šole v Ljubljani priredile koncert naše mladinske pesmi. Vodili so ga: Marija Laharnarjeva, s. Cirila Rakovec, Vida Rudolfova, Friderika Saršonova in Leopold Kerne. Mladinski pevski zbori so dobro uspeli. — Posebno važen je bil koncertni nastop Akademskega pevskega zboru 3. aprila. To pot je imel na sporedu skladbe iz dobe našega preporeda. Zastopani so bili: Potočnik, Fleišman, Rihar, Kamilo Mašek, Hajdrih, Nedved, Fran S. Vilhar in Davorin Jenko. Zbor 65 pevcev pod vodstvom Franceta Marolta se je zopet sijajno

odrezal. Akademski pevski zbor zasluži ne le zaradi svoje umetniške višine, temveč tudi zato vso hvalo in priznanje, ker vztrajno in odločno izvaja skladbe slovenskih skladateljev in nas postopoma seznanja z različnimi dobami našega glasbenega razvoja, med temi tudi s tistimi, ki nekaterim — seveda popolnoma pogrešeno — veljajo za manj vredne, pa so kot člen celotni zgradbi ravno tako potrebne in pomembne. — 14. aprila se je vršil koncert komorne glasbe. Na njem so sodelovali: Kušej Ksenija — koloraturni sopran, violinist Dermelj Albert, čelist Lesković Bogomir in pianist Lipovšek Marijan. Izvajane so bile sledeče skladbe: Schubertov klavirski trio v B-duru op. 99, Beethovnov 3 škotske pesmi s spremljanjem klavirskega tria, Dvořakova sonatina v G-duru op. 100 za gosli in klavir, tri arije: Torellijeva, Händlova in Mozartova ter Dvořakov klavirski trio op. 90 (Dumky). Izborne skladbe in njih resno umetniško podajanje so nudili velik glasbeni užitek. — 24. aprila je koncertiral mladinski pevski zbor z Rakeka. Pod vodstvom g. Maksa Pirnika je izvajal novejšje in najnovejšje mladinske pevske skladbe. Zbor je zelo dobro izvežban, poje ubrano, mehko in otroško pristrčno. Čeprav komaj eno leto starega ga moramo šteti med naše najboljše mladinske pevske zборе. — 27. aprila se je vršil spominski koncert ob petletnici smrti skladatelja p. Hugolina Sattnerja. Priredil ga je pevski zbor P. H. Sattner s sodelovanjem pevskega društva »Mostec«, pevskega društva »Zvezda« in pevskega društva »Sava«. Izvajane so bile Sattnerjeve in druge slovenske skladbe. Koncert je lepo uspel. — 28. aprila je Akademski pevski zbor ponovil svoj koncert »pesmi slovenskega preporoda« za ljubljanske srednje šole. Z enako sijajnim uspehom kot prvič. — 30. aprila so imele koncertni nastop ljubljanske srednje šole in drž. učiteljska šola. Pod vodstvom svojih pevskih učiteljev oz. profesorjev so izvajale obsežen spored slovenskih narodnih pesmi, prirejenih od Tomca, Švikaršica, Mustoča, Kimovca, Preglja, Adamiča, Rančigaja, Zganca, Deva in Marolta. Godalni orkester drž. učiteljske šole pa je zaigral dve slovenski obmejni pesmi, prirejene od Jeraja in Čerinov Vera-valček. — Frančiškanska prosveta je pred veliko nočjo priredila glasbeni in recitacijski večer, posvečen verskim dogodkom velikega tedna. Sodeloval je Sattnerjev zbor pod vodstvom kapelnika A. Neffata; kot solista p. Franjo Štefančič in gđč. Korenčanova ob spremljanju g. Jožeta Osane.

II. Koncerti drugod. Pevski zbor ljubljanske Glasbene Matice je koncertiral v Litiji, Celju, Kranju in Škofji Loki. — Ljubljanska filharmonija se je oddolžila spominu Ivana Cankarja z dopoldanskim mladinskim in večernim simfoničnim koncertom na Vrhniki. — V Tacnu pod Šmarno goro se je vršil koncert pevskega društva »Zarja«. — V Begunjah pri Cerknici so 19. marca priredili pevski koncert. — Isti dan je bil na Rakeku koncert slovenske mladinske glasbe. — 5. marca je pevsko društvo v Zagorju ob Savi priredilo koncert slovenskih pesmi. — V Žumberku se je vršil 26. marca mladinski pevski koncert. — 2. aprila so imeli koncertni nastop v Slov. Konjicah mladinski pevski zbori konjiškega pevskega okrožja. Isti dan je cerkveni pevski zbor na Jesenicah priredil cerkveni koncert. Izvajali so pasijon po sv. Mateju in 7 postnih pesmi. — 1. aprila je bil v Mariboru orgelski večer III. letnika škofijske cerkvenoglasbene šole. — Celjski oktet je koncertiral 17. aprila v Celju. — Akademski pevski zbor je koncertiral v Celju in Kranju. — V knezoškofijskem dijaškem semenišču v Mariboru so priredili večer pasijonske glasbe pod vodstvom g. prof. Gregorja Zafošnika. Spored je obsegal dela Palestrise, Gallusa, Haydna, Mozarta, Lottija in drugih. — Celjski oktet je izvajal na koncertu 17. aprila slovenske in nekaj drugih pesmi.

St. Premrl.

Dopisi.

Ljubljana. (Sporedi stolnega kora pri slovesnih mašah od 1. jan. do 30. apr. 1939):

1. januarja (Novo leto): Rihovsky: Missa Loretto, Premrl: graduale, Filke: ofertorij, Premrl: Le spi, nebeško Dete ti.
  6. januarja (Sv. Trije kralji): Filke: Missa B. M. V. in d-mol, Foerster (g), Kimovec (o), Rihar-Premrl: Razglašenje Gospodovo.
  8. januarja (Sveta Družina): Kimovec: Missa pastoralis, Foerster (g), Kimovec: Reges Tharsis.
  15. januarja (II. nedelja po sv. Treh kraljih): Sattner: Missa seraphica, Premrl (g), Mitterer (o).
  22. januarja (III. nedelja po sv. Treh kraljih): Premrl: Missa s. Nicolai, Premrl (g), Schwabel: Transeamus (božični motet).
  29. januarja (IV. nedelja po sv. Treh kraljih): Foerster: Missa Quilisma, Premrl (g), Premrl: Venite filii (motet).
  2. februarja (Svečnica): Goller: Missa »Beati pacifici«, Foerster (g), Rihovsky (o), Premrl: Svečnica.
  5. februarja (I. predp. ned.): Griesbacher: Missa »Stella maris«, Foerster (g); po recit. ofert. Kimovčev Psalm 150 (pel zbor bogoslovcev v prezbiteriju).
  12. februarja (II. predpostna nedelja): Brosig: Missa in f-mol, Griesbacher (g in o).
  19. februarja (III. predpostna nedelja): Mitterer: Missa ss. Nominis Jesu, Griesbacher (g in o), Premrl: Misijonska.
  26. februarja (I. postna nedelja): Koralna Missa de Angelis, Foerster (gradual in trakt), Goller (ofertorij).
  5. marca (II. postna nedelja in zahvalna služba božja za izvolitev novega papeža Pija XII.): Mitterer: Missa ss. Nominis Jesu, Foerster (g), Premrl (o), Premrl (Tebe Boga), Kimovec: Papežka himna.
  12. marca (III. postna nedelja): Gruber: Missa »Mater Dolorosa«, Foerster (g), Premrl (o).
  19. marca (sv. Jožef): Premrl: Missa s. Josephi, Foerster (g), Premrl: Te Joseph celebrent (motet), Kimovec: Sv. Jožef.
  25. marca (Marijino Oznanjenje): Goller: Missa Loretto, Foerster (g), Premrl: Ave Maria v C-duru za en glas z orglami, Mav: Marijina v D-duru.
  26. marca (tiha nedelja): Koralna Missa de Angelis, Foerster (g), Zahlfleisch: Jesu, dulcis amor meus (motet).
  2. aprila (cvetna nedelja): Kimovec: Missa montana, Foerster (g), Premrl (pasijon), Konrad (o).
  6. aprila (veliki četrtek): Foerster: Missa s. Caeciliae (vokalno) in Rihovsky: Gloria iz Missa Loretto (z orglami), Premrl (g), Omačka (o).
  8. aprila (velika sobota): Koralna Missa de Angelis, Foerster (g), koralne večernice, Premrl: »Danica svetila«.
  9. aprila (velikonočna nedelja): Erb: Missa »Dona nobis pacem«, Premrl: (gradual in sekvenca), Filke (o), Premrl: Velikonočna »Poglejte duše grob odprte in »Zveličar naš od smrti vstane!«.
  10. aprila (vel. pon.): Sattner: Missa seraphica, Premrl (g in s), Premrl: »Angelus Domini (responzorij) in Velikonočna »Jesus premagavec groba«.
  16. aprila (bela nedelja): Premrl: Missa s. Christinae, Foerster (g), Premrl: »Kristus je vstal«.
  23. aprila (II. nedelja po veliki noči): Kimovec: Missa ss. Cordis Jesu, Premrl (g), Foerster »Regina coeli« (motet).
  30. aprila (III. nedelja po veliki noči): Premrl: Missa s. Josephi, Witt (g), Premrl: »Sv. Jurij prečastiti«.
- »Pokropi me« in »Videl sem vodoc« smo izvajali dr. Kimovčeve in Premrlove.
St. Premrl.

Šmartno ob Paki. Ko sem čital v letošnji 1. in 2. številki »Cerkvenega Glasbenika«, da se je v nekem kraju rabila za orgle beseda »žvrgolišec«, sem se spomnil, da me je tukaj svoječasnó nekaj ljudi nazivalo namesto organist »žvrgolist«. Še sedaj živi tu neki mož, ki me še vedno naziva »žvrgolist«. To pač kaže, da se je beseda »žvrgolišec« svoječasnó rabila na več krajih.

Zelo je zanimiva statistika o organistih v mariborski škofiji. Ta izkazuje, da je od 244 organistov pri Pokojninskem zavodu zavarovanih samo 69 organistov. Res žalostno! Najslabše je v dekanijah Dravograd, Marenberg, Zavrče. V teh dekanijah ni zavarovan niti en organist! Z gotovostjo pa trdim, da je ta statistika pomankljiva. Tako na primer v dekaniji Šaleška dolina izkazuje, da je pri PZ zavarovan samo en organist. Jaz pa dobro vem, da so zavarovani trije organisti, ker sem to videl pri PZ. Pomota je menda v tem, ker pri nekaj župnijah prispevkov nočejo plačevati, pa menda mislijo, da bodo s tem zavarovanje preprečili. Plačila se brani župni urad in tudi cerkv. konkurenčni odbor. To pa seveda ne bo pomagalo, ampak samo povečalo stroške. Prav te dni sem slišal, da je okrajno načelstvo eno teh občin že prisililo, da je v proračun morata vstaviti visoko postavko za plačilo zaostalih prispevkov, ki gredo čez 10.000 din. Seveda so pri tem stroški zelo narasli, pa tudi obresti. Z gotovostjo torej sklepam, da je v tej statistiki več takih in podobnih pomot.

Franc Klančnik, org. v p.

Šmartno ob Paki. Danes poročam o dogodku, ki je poučen za organiste, še bolj pa za cerkvena predstojništva.

Nekje v Savski dolini je zbolel organist. Moral je iti na operacijo v bolnišnico v Celje. Tam so ga zaslíšali, kakor po navadi vsakega došlega bolnika, med drugim tudi, če je prijavljen v bolniško blagajno. Ni bil. Sedaj pa je dobilo tamošnje cerkveno predstojništvo plačilni nalog za plačilo čez 3000 din, in sicer plačilo oskrbnih stroškov ter plačilo prispevkov za 3 leta nazaj. Seveda je razburjenje veliko, toda nič ne bo pomagalo, treba bo plačati. Po zakonu mora namreč biti vsak organist zavarovan ne samo za starost in onemoglost, ampak tudi za slučaj bolezni.

Vsa cerkvena predstojništva naj torej organiste prijavijo Okrožnemu uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani, da se izognejo raznim nepravilnostim in kaznim. Pri tem pa v primeru, da je organist zavarovan pri Pokojninskem zavodu, to javijo OUZD, da tam ni treba plačevati prispevka za starostno zavarovanje ker so za to že zavarovani pri PZ. Ako katera cerkev res nima nikakega premoženja in nima s čim plačevati prispevkov, velja zato isti zakon, kakor za plačevanje prispevkov za pokojninsko zavarovanje, namreč, da plačuje prispevke cerkveni konkurenčni odbor.

Franc Klančnik, org. v p.

Goče. Na Gočah je umrl 67letni posestnik g. Edvard Ferjančič, brat g. kanonika-skladatelja Frana Ferjančiča. 40 let je s svojim lepim in močnim basom sodeloval pri cerkvenem in društvenem zboru. Bil je zgled točnosti in zvestobe pri pevskih vajah, pa tudi požrtvovalnosti za prospeh pevskega zbora. Dolgo vrsto let so se pevske vaje vršile v njegovi hiši. Večkrat so se vršile pozno v noč, kar je pač žrtev za hišo in zlasti za onega, ki naj zapre hišna vrata. Potrpežljivo in z največjim veseljem je čakal pozne ure, ko so vaje končale. Ni čudo, da so ga potem vsi pevci tako vzljubili. Vrlega poštenjaka so vsi spoštovali in ga spremili v velikem številu pri pogrebu, ki ga je vodil g. dekan ob spremstvu g. braniškega in domačega župnika, ki se je pri odprtem grobu spomnil v govoru vrlin blagega pokojnika. Pevski zbor je požrtvovalnemu pevcu dovršeno zapel več nagrobnic, vmes tudi Mendelssohnovo »Blagor mrtvim«. Najbolj pa je ganila prelepa »Z Bogom, brat predragi«, katero je zložil njegov brat kanonik Fran, besede je spesnil pa njegov brat župnik Jožef. Tako sta se oba brata-duhovnika od svojega brata Edvarda, ki so se res po bratovsko ljubili, na izredno ganljiv način poslovila. Izredno požrtvovalnega pevca naj ljubi Bog pridruži nebeškemu zboru. — Njegovim domačim, zlasti zvestemu sotrudniku našega lista, g. kanoniku Franu Ferjančiču, naše iskreno sožalje!

Al. Kralj.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Za te, Marija. 20 pesmi za solo, mešani, triglasni, dvoglasni zbor in ljudsko petje deloma z orglami. **Lojze Mav.** Samozaložba. Odobril škof. ordinariat v Ljubljani 2. januarja 1939, št. 6345/38. Tiskal L. Fuks v Zemunu. Posamezni izvod 16 din, nad 10 izvodov skupaj po 6 din. Za letošnji maj nas je naš priljubljeni skladatelj Mav Lojze, ki se že več časa ni oglasil, presenetil s krasno zbirko izbranih Marijinih pesmi: pesmi, ki so zapete iz srca in bodo tudi šle do srca. S to zbirko je postreženo vsem: zborom, solistom in ljudstvu. Zborovske pesmi so enotno zgoščene, primerno dolge; pesmi z uporabljenimi samospievi daljše, bolj razvite, zlasti št. 6, 9 in 15; v ljudskem tonu se gibljejo št. 2, 10, 19 in refren »Zate Marija, bujno cvetenje, zate pomladnih gajev gostolenje, zate Marija, naših src drhtenje, zate, zate Marija«. Vse pesmi diha umetniškega duha: so oblikovno dovršene, v izrazu iskrene in odločne, v celotni zamisli v marsičem samorasle. Zaslužijo kar najboljšo priporočilo. St. Premrl.

»Skrivnostni božji rožič«. 8 Marijinih pesmi za mešani zbor. — Zložil **Franc Premrl.** Odobril škof. ordinariat v Ljubljani 24. februarja 1939, št. 814. Šmartno pod Šmarno goro 1939. Samozaložba. Opalografiral Roman Pahor, Zapuže (Ljubljana). Cena 15 din. Organist **Franc Premrl** je kot skladatelj iz dosedanjih njegovih izdaj že dosti znan: enostaven, preprost, domač; ne išče novih potov in tudi ni preveč izbirčen v svojih motivih, ki jih navadno dosledno drži od začetka do konca. Izjema v tem oziru je v tej zbirki 4. pesem. Pesmi priporočamo. St. Premrl.

Fr. Blažič: *Missa vocalis facillima ad IV voces inaequales: Cum approbatione ordin. Labacensis die 15 martii 1939. No. 1112. Labaci 1939. Sumptibus auctoris.* Opalographo multiplicavit **Roman Pahor, Zapuže (Ljubljana).** Blažič zлага zelo dobro, solidno, skrbno pretehtano. Četudi v kar moč lahkem slogu zložena maša, napravi popolnoma ugoden vtis. V Gloriji in Credo so deloma uporabljeni falsi burdoni. Credo prinaša vrh tega še več znanih ljudskih napevov in nekaj koralnih odlomkov. To mašo bo z majhnim trudom zmogel vsak zbor. Sezite po nji! St. Premrl.

Martin Železnik: **6 Marijinih pesmi** za mešani zbor. Odobril škofijski ordinariat v Ljubljani 9. marca 1939, št. 1055, Ljubljana 1939. Izdal in opalografiral **Roman Pahor, Zapuže (Ljubljana).** V pričujoči zbirki podaja skladatelj pet novih Marijinih pesmi in eno, ponatisnjeno iz Vodopivčeve izdaje »Zdrava Marija«. Pet pesmi je za mešani, ena za ženski zbor. Vse so zložene v plemenito cerkvenem, dostojnem in glasbeno skrbno odtehtanem slogu. St. Premrl.

Martin Železnik: **V Zakramentu.** 3 pesmi za mešani zbor (odobrene kakor Marijine), Ljubljana 1939. — Vse tri skladbe, skrbno izdelane, so slovesne. V prvi je ritem v drugi polovici — ne vem, če po potrebi — spremenjen, razširjen. Druga pesem gladko teče v osminkah; druga polovica in Amen sta zložena imitatorično. Jako enotno v $\frac{3}{4}$ taktu je zložen tretji spev. St. Premrl.

St. Premrl: **Tri velikonočne pesmi** za mešani zbor in orgle. II. natis. V Ljubljani 1939. Samozaložba. Te pesmi so že pred leti pošle, zato je prav, da smo jih dobili v ponatisu. Prva (Poglejte duše) je v izrazu zelo razgibana in zahteva za izvajanje dober zbor, pa tudi brezhibne orgle in izvežbanega organista. Če niso vsi ti trije činitelji na mestu, je bolje, izvajanje pesmi opustiti, ker ne bo napravilo zaželjenega vtisa. Druga (Danica svetila) je v prvem delu spokojna, v drugem delu primerno razgibana; ta pesem je ena najlepših enoglasnih pesmi, ki jih imamo. Tretja, za mešani zbor pisana, je tudi šibkejšim zborom dostopna. — Zbirko priporočamo! A. Tome.

Kristusu kralju. Za mednarodni kongres v Ljubljani 1939 zložil dr. Jerko Gržinčič. Založil Salezijanski zavod na Rakovniku. Kongres Kristusa Kralja, ki bo v juliju v Ljubljani, je dal že več skladateljem pobudo za nove, tej slovesnosti primerne skladbe. Tudi dr. Gržinčič je prispeval s to zbirko pet slovesnih pesmi v počastitev Kristusa Kralja. Ena je izključno cerkvena, dve se moreta izvajati v cerkvi ali zunaj cerkve, dve sta namenjeni izvencerkvenim prireditvam. Zato je tudi spremljava pesmi različna: orgle, orgle ali klavir, klavir sam, pa tudi trobila ali orkester. Besedilo prve pesmi (Kristus Kralj naj živi) je mišljeno kot nekaka uradna kongresna himna. Vendar se zdi, da bo treba, če bo še čas, napraviti novo besedilo. Poznam že tri ali štiri skladbe na isto besedilo, pa se zdi, da ni nobena prav posrečena. Za ljudsko petje ali za petje v močnem zboru bi treba ritmično stran besedila in glasbe močno upoštevati, sicer nastanejo neprijetni zastoji, ki jih manjši zbor premosti; množica pa zahteva lapidarnega gibanja. A. Tomc.

Velikonočne jutrnice za mešani zbor. Priredil Fr. Blažič. Ljubljana 1939. Cena 8 din. Jutrnice v slovenskem jeziku so izšle že v drugem natisu, kar kaže, da so se že močno razširile. Kot so postali drugi obredi in zakramenti, ki se delijo v slovenskem jeziku, vernikom bolj dostopni in razumljivi, tako bodo tudi bolj pozorno spremljali molitve pred velikonočno procesijo, če jih bodo duhovniki peli v domačem jeziku. Če so do zdaj samo mehanično spremljali molitve in nestrpnost čakali, kdaj se oglasi slovesna Aleluja, jim bodo slovenske molitve najlepša duhovna priprava in najboljši uvod v slovesno praznovanje Velike noči. S tega stališča moramo to izdajo le pozdraviti. A. Tomc.

Marija, dobrotno nam ohrani dom in rod. Za mešani zbor zložil St. Premrl. Pesem je izšla točno pred dvajsetimi leti. Zbori so nanjo že skoraj pozabili. Štejemo jo pa lahko med naše najlepše in najbolj mogočne Marijine pesmi, zato pozdravljamo nov natis z željo, naj bi se pesem čim bolj razširila. A. Tomc.

Zorko Prelovec: Ljudske idrijske pesmi za moški in mešani zbor. Zorko Prelovec, ki se je poleg samostojnega skladanja bavil tudi z nabiranjem in harmoniziranjem slovenskih ljudskih pesmi, je te idrijske — kot rojaku najbolj k srcu prirasle — priredil prav okusno in smiselno ter je tudi v večglasju ohranil ljudski značaj. Pesmi so po vsebini največ ljubavne in šaljive. Eni rudarski je zložil besedilo Majnik, napev Gnezda. Značilno slovenske napeve je Prelovec priredil deloma za moški zbor (15 skladb), deloma za mešani (9 skladb). V napevih naletimo pogosto na tipični slovenski postop z zvečano kvarto navzgor oziroma z zmanjšano kvinto navzdol. Pogostni so tudi večji intervali, na primer seksta, septima, oktava. Prelovec pa jih rad uporablja tudi v spremljajočih glasovih, ki imajo večkrat lepe figuracije. Pesem »Šel bom« je variacija vipavske »Fantje se skup zbirajo«, ki sem jo harmonizirano objavil v »Pevcu«, I. letnik.¹ Prekomponirana je »Ženka mi v goste gre« po zapisu Fr. Marolta, prirejena od Prelovca za mešani zbor; vse ostale so kitične, nekatere s prav številnimi kiticami: 18. pesem jih ima celo enajst, 21. osem. Zbirka je dragocen prinos k poznavanju in negovanju naše ljudske pesmi, vredna priporočila. Založila jo je Rudarska zadruga. Naroča se v Ljubljani, Dalmatinova ul. 13, I. nadstr. Cena 20 dinarjev. St. Premrl.

10 narodnih pesmi za ženski in mešani zbor priredil Matija Tomc. Samozaložba 1939. Izdaja obsega sledeče narodne pesmi: »Lepa Jana«, »Od kneza Marka«, »Vuštnejša ja ni«, »Travniči so žié zeleni«, »Stoji 'na gora visoka«, Drežniška »Čin, čin, čin, Drežnica«, »Naša bol«, »Naše gorice vinca ne točijo«, »Tičica lepo pojec«, »Pisan

¹ Vipavski napevi so tudi še: »Ko ptičica sem pevala (št. 2 za moški in 20 za mešani zbor) ter »Ptički po zraku letajo« (št. 9).

vrtič in Bogu zaročnica »Kaj je tebi Marinka«. Prva je prekmurska, naslednje tri koroške, štiri naslednje primorske (goriške) in dve štajerski. Vse so zelo skrbno in zanimivo prirejene, nekatere (1., 2., in 7.) v celoti prekomponirane. Samostojno klavirsko spremljanje s čvrstimi domisleki imajo prva, druga, tretja, šesta, sedma in osma; izvajajo pa se lahko vse, razen prve, tudi brez klavirja. Za izvajanje so nekatere lahke, druge srednje težke. Pesmi so že same po sebi mikavne; v zelo poseženi priredbi so dožile še večjo vrednost. Cena izvodu je 24 din. St. Premrl.

Risto Savin: Vokalna suita v narodnem slogu za soli in zbor s spremljevanjem klavirja. Op. 29. Edicija Glasbene Matice v Ljubljani 1939. Naš odlični skladatelj, ki nam je ustvaril vrsto velikih, pomembnih oper in drugih del, nam s to vokalno suito podaja svojevrstno glasbeno delo. V suiti si nekako dramatično slede: »Večernica« za mešani zbor in klavir, »Pričakovanje« poje dekle, »Zjutraj« poje fant in »Raj«, obsežni mešani zbor s klavirjem, uglasben v značaju valčka. Savin uporablja narodne motive in jih zlasti v zborih bogato razvije. Njegov zborovski stavek je nenačuden, zanimiv in krepak. Za spremljanje se poslužuje povsem samostojnega, močno figuriranega klavirskega stavka. Delo je res izvirno in zasluži pozornost. Cena 40 din. St. Premrl.

Breda Šček: Jugoslavija. 8 pesmi za dvo- in troglasne mladinske ali ženske zборе. Loče 1939. Cena 20 din. Te zbirke Brede Ščekove bodo mladinski zbori od srca veseli. Pesmi so skoraj vse do zadnje lepo izdelane, gladko tekoče in tudi sicer glasbeno neoporečne. Sicer dobimo sem pa tja kako mesto, ki nas manj zadovolji, toda podobna mesta dobimo skoraj v vsaki zbirki. Morda še najmanj ugaja od vseh pesmi št. 4 (Mati in sin). Vsebinsko je pesem dramatično precej razgibana, glasbeni izraz pa je dosti skromen. Sicer pa tudi ženski zbor ni najprimernejše sredstvo za izražanje močnih napetosti, ki bi jih tudi ne zmogli zbori, katerim je zbirka namenjena.

A. Tomc.

Bagatele. Za klavir zložil Peter Lipar. Novejša glasbena smer, ki jo je pri nas započel Slavko Osterc in jo nadaljuje ter goji njegova šola, si vedno bolj utira pot; danes še ne moremo sicer reči, da zmagovito, pa vendar dosledno, vztrajno in odločno. Na vseh poljih je že ustvarila upoštevanja vredne skladbe. Zato ji je, v kolikor so iste sad resnih glasbenih prizadevanj in ne morda samo začetniške kopije, tudi uspeh zagotovljen. V tem slogu se gibljejo tudi Bagatele za klavir, ki jih je, 12 po številu, izdal Peter Lipar. Splošno veljavno sodbo o kaki zbirki je težko izreči. Še bolj velja to za skladbe, ki utirajo nova pota, ki presenečajo na vsak korak z novimi izraznimi sredstvi in jih je treba presojati z novimi merili. Lahko bi pa rekli po poznanju drugih skladb istega sloga, da se bodo skladbe, ki očitujejo neko ritmično, melodično, oblikovno, ali tudi »harmonično« zakonitost, bolj uveljavile kot tiste, ki v najkrajši obliki preveč menjavajo prvine, ki so podlaga vsaki, starejši in novejši glasbi. Tako se bo najbrž vsakdo, tudi če ni pristaš sodobne smeri, ogrel na primer za št. II. ali X. Kaka druga zahteva daljšega poslušanja, preden jo poslušalec končno veljavno sprejme ali odkloni. Tako bo tudi v Liparjevi zbirki čas, ki je najboljši sodnik, ločil dobro od manj dobrega. Mi pa seveda ne smemo prekrizanih rok čakati na to odločitev, ampak moramo to in podobne zbirke pridno študirati in tudi izvajati.

A. Tomc.

Sedmi venček narodnih pesmi. Za moški zbor priredil Anton Grum. Ljubljana 1938. Izdal in opalografiral Roman Pahor. V zbirki je enajst pesmi, ki so prirejene po načinu, kot je bilo omenjeno že pri prejšnjih zbirkah istega skladatelja. Znova bi poudaril, da bi želel več vestnosti in skrbnosti pri prirejanju. Tako se mi zdi močno sumljiv zapis pri št. 3, ki ima pri dolžini 14 taktov predpisane štiri različne taktovske načine. Pri št. 4 prenese melodija pri besedah »Ha, ha...« kvečjemu enoglasje, ne pa težkih akordov, s katerimi jo je opremil Grum. Podobnih mest dobimo še več. Škoda, da ni zbirka taka, da bi jo vsak z veseljem vzel v roke. Je pa v njej več dobro porabnih stvari.

M. Tomc.

Razne vesti.

Ob kongresu Kristusa Kralja letos konec julija v Ljubljani se bodo pri slovesnih pontifikalnih mašah v stolnici izvajale latinske maše samo slovenskih skladateljev. Pozivamo vse pevovodje tudi po drugih cerkvah, naj izvajajo takrat prav tako izključno domače skladbe, bodisi latinske, bodisi slovenske. To je edino pravilno in umestno ter tudi želja našega prevzvišenega g. knezoškofa.

V orglarsko šolo Cecilijinega društva v Ljubljani se letos novi učenci ne bodo sprejemali.

Naš rojak, kanonik Janko Barlè, ravnatelj nadbiskupske pisarne v Zagrebu in urednik cerkveno-glasbenega lista »Sveta Cecilija«, je obhajal 12. marca 70letnico rojstva. G. slavljencec se je mnogo udeleževal tudi kot slovenski in hrvatski pisatelj, posebno kot zgodovinar in narodopisec. Od l. 1921 je že dopisni član zagrebške Akademije znanosti in umetnosti. Ob 70letnici mu najiskrenejše čestitamo in mu želimo krepkega zdravja za nadaljnje čim plodovitejše kulturno delo.

Ameriški pesnik, kulturni glasnik clevelandskih Slovencev, pevovodja in skladatelj Ivan Zorman je obhajal 28. aprila 50letnico. Na vseh njegovih uspehih mu ob jubileju iskreno čestitamo!

Naš sotrudnik g. dr. fra Bernardin Sokol, odlični hrvatski skladatelj cerkvenih in svetnih skladb, je obhajal v l. 1938 50letnico. G. Sokol deluje sedaj kot profesor glasbe na gimnaziji na Badiji na otoku Korčuli. Želimo mu mnogo zdravja in še vedno večjih uspehov kot skladatelju.

Na letošnjem občnem zboru pevskega društva »Ljubljanec« v Ljubljani je bil za predsednika zopet izvoljen banski inšpektor g. France Logar; novi pevovodja pa je skladatelj g. Srečko Koporec.

Naš rojak g. Anton Dermota, solist državne dunajske opere, se je v februarju poročil z gđe. Hildo Berger, pl. Weyerwald. Bilo srečno!

Umrli je 14. marca 1939 v Ljubljani g. Pavel Krulje, posestnik, občinski tajnik in organist v pokoju. Kot organist je služboval na več krajih, kot občinski tajnik v Komnu na Krasu in v Slov. Konjicah. Od leta 1922 je prebival v Ljubljani v lastni hiši v Rebri pod Gradom, orglal je v Jožefišču in poučeval petje v raznih društvih oz. kongregacijah. Kot človek je bil mirnega, blagega značaja. Naj počiva v miru!

Koncert slovenske glasbe se je vršil 9. marca t. l. v Lisboni na Portugalskem. Vodil ga je slovenski skladatelj in dirigent g. prof. Lucijan M. Škerjanc na domu gospe Eme Romero Santos Foncessa da Camera Reys, ki organizira koncerte svetovne glasbe. Muzikalije za slovenski koncert je poslala Glasbena Matica v Ljubljani, sodelovali so najboljši glasbeni sodelavci gospe Romero. Izvajane so bile skladbe Gallusa (»Ubi Plato?«), Osterca (»Pesem o devici Peregrini«), Lajovca (»Več ne šumi rž«), Janka Ravnika »Melanholični valček«, Škerjanca »Nokturni« in Kogoja »Andante«. Na koncertu je bilo tudi predavanje o slovenski glasbi; napisal ga je prof. Škerjanc, v potugalščini bral pa prof. Romer.

Umrli je v Ljubljani 22. marca v 92. letu gđe. Urška Turk, trgovka in posestnica v Prešernovi ulici št. 34. Ker je spadala ranjka med najstarejše cerkvene pevke, je prav, da ji v spomin zapišemo nekaj vrstic. Rojena je bila v Višnji gori, je bila stara teta našega sotrudnika g. župnika Al. Kralja in svakinja tete pisatelja Jožefa Jurčiča. Takoj po izstopu iz ljudske šole so jo vzeli v farni pevski zbor. Imela je čist, lahek sopran, da so jo že kot deklico občudovali in ji dali solo-partije. Izredno lepoto in svežost glasu je imela še v visoki starosti. Ko se je preselila za stalno v Ljubljano, se zaradi svojih gospodarskih razmer ni pridružila nobenemu pevskega zboru, pač pa je hodila vsako jutro ob petih k frančiškonom k sv. maši in tam pela pri blagoslovu. Naj blaga pokojna, ki je toliko let na zemlji Boga s petjem slavila, v večnosti nadaljuje nebeške melodije!

Dr. Fr. Kimovčeva skladba »V spravo za bogokletjec« je izšla že v IV. natisu.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani priporoča veliko zbirko od nje založenih Marijinih pesmi raznih slovenskih skladateljev po znižanih cenah.

Na Javoru pod Ljubljano je umrl bivši tamošnji organist Jernej Jančar. Nekaj časa je orglal tudi v Višnji gori. Naj v miru počiva!

Orglarski mojster Franc Jenko je postavil nove orgle v katoliški župni cerkvi v Vukovaru. Prejšnje vukovarske orgle so bile iz leta 1821.

Naš rojak **Marijan Rus**, sedaj operni pevec v Zagrebu, je nastavljen na dunajski državni operi.

Gosp. dr. Josip Čerin je imel v ljubljanskem radiu vrsto predavanj o Paglavčevi pesmarici iz l. 1755. Pri zadnjem predavanju je podal pregled slovenske cerkvene pesmi v dobi 1550—1750.

Mariborsko železničarsko pevsko in glasbeno društvo »Drava« je v februarju obhajalo 20letnico.

Kompozicijska ura slovenskega skladatelja L. M. Škerjanca je bila dne 15. marca t. l. v pariškem radiu.

Tekmovanje godb na pihala bo 4. junija letos v Kranju.

27. marca je pela v ljubljanski operi odlična italijanska pevka ga. Rosetta Pampolini naslovno vlogo Puccinijeve »Madame Butterfly«. Slavnostna predstava se je vršila ob drugi obletnici pogodbe med Italijo in Jugoslavijo.

Ljubljanska opera je gostovala v Celju z Gotovčevim delom »Ero z onega sveta« in imela popoln uspeh.

V pariškem radiju se je vršil koncert, ki ga je priredilo Društvo jugoslovanskih skladateljev pod vodstvom prof. Hrističa. Najboljši francoski simfonični orkester »Orchestre National de Paris« je izvajal dela Hrističa, Dobroniča, Bravničarja, Škerjanca in Štolcer-Slavenskega.

Velike uspehe sta žela belgrajska dirigenta: Lovro Matačić, ki je dirigiral opere v Parizu, in Stevan Hristić, ki je vodil koncert slovanskih in italijanskih skladb v Rimu.

V **Brnu** je 16. februarja preminul zaslužni častni dirigent in založnik Pevskega društva moravskih učiteljev prof. Ferdinand Vach. Napisal je tudi nekaj komornih glasbenih del. Čast njegovemu spominu!

Novi češki kancional (pesmarica) »Božja pot« (»Božja cesta«) je izšel v založbi »Velehrad« v Olomucu. Obsega 279 pesmi z notami za ljudsko petje.

Praški kardinal dr. Kašpar je prepovedal igrati pri porokah poročno koračnico iz Wagnerjeve opere »Lohengrin« kakor tudi poročno koračnico iz Mendelsohnovega »Sena kresne noči«. Čisto v redu!

V **Sovjetski Rusiji** so orgle prepovedane. Kar jih je bilo še po cerkvah, so jih morali do 1. februarja 1939 oddati krajevnim organizacijam borbenih brezbožnikov.

Enoletni cerkvenoglasbeni oziroma orgelski tečaj se vrši pod vodstvom organista Ludovika Pečnika v Vinici na Hrvatskem. Obiskujejo ga največ Prekmurci.

TO IN ONO.

Slovenska ljudska pesem.

4. junija 1929 sem ob misijonu v Roncu (Ronac), pod Matajurjem ali nad Podbunescem, zapisal tele dve, ki jih je pelo ljudstvo v cerkvi.

Ob drugi sem se spomnil, da smo jo peli doma v Horjulju pastirji na paši, in sicer v drugi varianti.

Ronac v Beneški Sloveniji in Horjulj sta precej narazen: znamenje, da je morala ta pesem biti kdaj zelo razširjena pri našem ljudstvu.

1.

Ronac.

O Ma - ri - ja, jest Te pro - sim, ran' - ce Kri - stu - so -

ve naj no - sim, v sar - ce mo - je vtis - nje - ne.

2.

Ronac.

Ta par - va ro - ži - ca je lje - pa, je lje - pa r'me - na pše -

ni - či - ca, je lje - pa r'me - na pše - ni - či - ca.

Varianta:

Horjulj.

Ta pr - va rož' - ca je le - tá: pre - le - pa r'me - na pše -

ni - či - ca, pre - le - pa r'me - na pše - ni - či - ca.

Na Beneškem sem dobil in si zapisal tole besedilo (iz svojih pastirskih let se pa spominjam samo 1. kitice, kakor zgoraj).

1. . . . .

2. Pri sveti maš' jo nucajo
Za samo sveto oščico.

3. Mašnik jo gor povzdigujejo,
Ljudje se dol priklanjujejo.

4. Ta druga rož'ca je ljepá:
Je ljepa trta vinénska.

5. Pri sveti maš' jo nucajo
Za samo sveto rešnjo kri.

6. Mašnik jo gor povzdigujejo,
Ljudje se dol priklanjujejo.

7. Ta tretja rož'ca je ljepa
Ljepa je d'vica Marija.

8. K' nam je rodila Ježuša,
Stvarnika celega sveta.

9. Naš Ježuš je majhen, pa je svet,
U rokah drži ves „sôje“ svet.

10. Naš Ježuš je usmiljenega srca,
Kar ga prosimo, vse nam da.

11. Naš Ježuš je stvaril zemljó in nebó,
Človeku je dal dušo in telo. —

Dr. Anton Zdešar.

NAŠE PRILoge

V današnji prilogi prinašamo predvsem nekaj pesmi, primernih za bližnji letošnji kongres Kristusa Kralja: St. Premrlovo »Kristus Kralj« na novo besedilo m. Elizabete za mešani zbor, Fr. Blažičevo »Hvalnico Kristusa Kralja« tudi za mešani zbor in St. Premrlovo »Katoliki vsi svetac za enoglasno petje z instrumentalnim spremljanjem. K prvi pesmi pripominjamo, da je $\frac{3}{4}$ takt vzeti kot zložen $\frac{3}{4} + \frac{2}{4}$, $\frac{6}{4}$ takt pa kot zložen $\frac{4}{4} + \frac{2}{4}$. Blažičeva »Hvalnica Kristusa Kralja« je zelo ljudsko zasnovana in si jo bo ljudstvo tudi brez dvoma lahko osvojilo ter z uspehom pelo. Pesem »Katoliki vsi sveta« na besedilo Srečka Gregorca, župnika v Šturjah na Vipavskem, je bila zložena na pobudo gosp. svetnika Janeza Kalana in namenjena prvotno za list »Regnum Christi«. Pesem hoče biti nekaka katoliška himna. — Nadaljnje skladbe, objavljene v tej številki našega lista, so: »K Mariji«, pesem za en glas, ženski zbor in orgle, zložil Janko Ravnik, profesor drž. konservatorija v Ljubljani. Pesem je bila zložena l. 1916 v Judenburgu — kjer se je skladatelj nahajal kot vojak med vojno — na nemško besedilo F. A. Mutha »An Maria«, prestavo je oskrbel naš pesnik Silvin Sardenko (dr. Alojzij Merhar). Ta skladba je težja, kot jih navadno prinašamo; je harmonsko in modulatorično izredno bogata in zahteva skrbnega naštudiranja. Binkoštna za mešani zbor, zložil Orel Rihard, rojak iz goriške Prvačine, sedaj učitelj v Gemoni pri Vidmu v Italiji. Pesem bo za binkoštno dneve vsem zborom dobrodošla. Matija Tomčev Graduale in festo ss. Cyrilli et Methodii za mešani zbor bo poraben zlasti pri novih mašah, ki so večinoma v nedeljo po prazniku sv. Cirila in Metoda, ko se ta praznik slovesno obhaja. Fr. Blažičeva »Hitimo k božji Materi« je primerna za eno- ali dvoglasno otroško petje.

DARovi ZA »CERKVENI GLASBENIK«

Po 60 din: g. Franc Bernik, župnik in duh. svetnik v Domžalah, župni urad v Domžalah; po 20 din: župni urad v Št. Rupertu; po 15 din: g. Alojzij Rozman, organist v Zagorju ob Savi; po 10 din: g. Franc Pahuljč, kaplan v Črnomlju, gđ. Liza Serajnik, učiteljica glasbe v Mariboru, g. Luka Kramolc, profesor glasbe v Ljubljani, župni urad na Homecu, g. Anton Tramte, organist in izdelovatelj harmonijev v Medvodah, g. Janko Žagar, župnik v Ledinah, g. Ivan Krpač, organist v Šmartnem pri Slovenjem Gradcu, g. Josip Kamnikar, profesor glasbe v Osijeku, g. Anton Kosi, šolski ravnatelj v p. v Središču, župni urad v Stari Loki, g. Rudolf Vahčič, kaplan v Gornji Radgoni, g. Ivan Kacin, izdelovatelj klavirjev, harmonijev in orgel v Domžalah, g. Karel Bricelj, tajnik v Šenčurju pri Kranju, g. Emil Vidrih na Trsatu, g. Fr. Fortuna, kaplan v Trebnjem; po 5 din: g. Ivan Pišlar, organist v Mavčičah. — Vsem se najlepše zahvaljujemo: Bog Vam obilo povrni!

LISTNICA UPRAVE

Naročnike, ki naročnine za l. 1938 — četudi že opominjani — še niso poravnali, pozivamo še enkrat, naj svojo dolžnost kmalu store; sicer jim lista ne bomo več pošiljali. Tudi naročniki glasbenih prilog naj svoj dolg, kolikor ga še niso, čim prej poravnajo!

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 din, za dijake 25 din, za inozemstvo protivrednost 60 din letno. Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12/L. — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).